Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

46-йил чиқиши № 286 (12.940). 11 ДЕКАБРЬ 1964 ЙИЛ ЖУМА *Баҳоси 2 тийин.*

Олтинчи чақириқ СССР Олий Советининг бешинчи сессияси

КАТТА КРЕМЛЬ САРОЙИДА

Олтинчи чақириқ СССР Олий Советининг бешинчи сессияси 10 декабрда Кремлда ўз ишини давом эттирди. Депутатлар палаталарнинг алоҳида-алоҳида ўтказилган мажлисларида СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги давлат плани тўғрисидаги ва СССРнинг 1965 йилги давлат бюджети тўғрисидаги докладларни муҳокама қиладилар.

Депутатлар ўз нутқларида сессияда муҳокама қилинаётган масалалар етти йилликнинг охирги йили вазифаларини муваффақиятли ҳал этиш учун муҳим аҳамиятга эга эканлигини таъкидлайдилар, мамлакатимизнинг экономикасини янада ривожлантиришга, совет халқининг фаровонлигини оширишга қаратилган таклифларни киритадилар.

Иттифоқ Советининг мажлисида депутатлардан РСФСР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари **Н. Н. Качалов**, «Красное Сормово» заводининг пўлат эритувчиси **Н. И. Анишченков**, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси **Р. Қурбонов** биринчи бўлиб сўзга чиқдилар.

Миллатлар Советининг мажлисида бўлган музокараларда Белоруссия Госпланининг раиси **С. Н. Малинин**, Молдавия ССР Министрлар Советининг Раиси **А. Ф. Диордица**, Иркутск областидаги «Усть-Ординский» совхозининг директори **Е. А. Осипова** ва бошқалар қатнашдилар.

Сессия ўз ишини давом эттирмоқда. (ТАСС).

ЎРТОҚ АНТОНИН НОВОТНИЙГА ТАБРИК

Чехословакиянинг атоқли партия ва давлат раҳбари, халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг таниқли арбоби Антонин Новотний 60 ёшга кирганлиги муносабати билан КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Совети уни қизғин табрикладилар.

Табрикномада бундай дейилади: Чехословакия Коммунистик партияси ва шахсан ўртоқ Антонин Новотний иккала мамлакат халқлари ўртасидаги қардошларча бузилмас дўстликни ва ҳар тарафлама ҳамкорликни мустаҳкамлашга, халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг бирлигини мустаҳкамлаш учун, зафарли марксизм-ленинизм таълимотининг поклиги учун курашга қўшиб келаётган ҳиссани совет кишилари ғоят қадрламоқдалар. (ТАСС).

А. А. ГРОМИКО Л. ЖОНСОН БИЛАН УЧРАШДИ

ВАШИНГТОН, 10 декабрь. (ТАСС). СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико кеча Оқ уйда Қўшма Штатлар президенти Л. Жонсон билан учрашди. Учрашувда совет томонидан — СССР ташқи ишлар министрининг ўринбосари В. С. Семенов, СССРнинг АҚШдаги элчиси А. Ф. Добринин ва СССР Ташқи ишлар министрлиги коллегиясининг аъзоси М. Н. Смирновский, Америка томонидан — давлат секретари Д. Раск, АҚШнинг СССРдаги элчиси Ф. Колер, давлат секретарининг махсус ёрдамчиси Л. Томпсон ҳозир бўлдилар.

Президент билан учрашгандан кейин СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико улар Совет Иттифоқи билан Қўшма Штатларни қизиқтириб турган бир қанча масалалар устида ўзаро фикрлашиб олганликларини айтди. Фикр олишув, деди А. А. Громико, фойдали бўлди, суҳбат дўстона вазиятда ўтди.

Жаҳон Тинчлик Кенгаши Президиумининг мажлиси тамом бўлди

БЕРЛИН, 9 декабрь. (ТАСС). Бугун бу ерда Жаҳон Тинчлик Кенгаши Президиумининг мажлиси тамом бўлди.

Жаҳон Тинчлик Кенгашининг Президиуми бир қанча ҳужжатларни қабул қилди.

Жаҳон Тинчлик конгрессини 1965 йил 10-17 июлда Хельсинкида чақириш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Москва. СССР Олий Советининг бешинчи сессияси. Суратда: Катта Кремль саройининг мажлислар зали.

В. Егоров ва Е. Кассин фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

СССРНИНГ 1965 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ ТЎҒРИСИДА ВА 1963 ЙИЛГИ СССР ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРОСИ ҲАҚИДА

СССР молия министри депутат В. Ф. ГАРБУЗОВ доклади

Депутат ўртоқлар! СССРнинг 1965 йилга мўлжалланган, СССР Министрлар Совети томонидан сизларга кўриб чиқиш ва тасдиқлаш учун тақдим этилган Давлат бюджети, деди ўртоқ Гарбузов, социалистик экономикани янада ривожлантиришни, халқ фаровонлигини оширишни, мамлакатимиз қудратини мустаҳкамлашни зарур маблағлар билан таъминлайди.

Бу йил халқ хўжалигини ривожлантириш плани муваффақиятли бажарилмоқда.

Халқ хўжалиги плани бажарилганлиги бюджетнинг муваффақиятли равишда ижро этилишини белгилаб берди. СССРнинг 1964 йилги Давлат бюджети, дастлабки маълумотларга қараганда, даромадлар бўйича 93.8 миллиард сўм миқдорида, ёки бюджет ҳуқуқлари тўғрисидаги қонунга мувофиқ киритилган ўзгартишларни ҳисобга олганда, планнинг 101 проценти миқдорида бажарилади ва даромадлар бўйича 92.8 миллиард сўм миқдорида ёки 100,7 процент бажарилади. Иттифоқдош республикаларнинг ҳаммаси ўзларининг давлат бюджетларини бажарадилар.

Совет, хўжалик ва молия органларининг иқтисодий ва контроль ишларини кучайтириш йўлидаги актив фаолияти халқ хўжалиги планининг ва бюджетнинг бажарилишига ёрдам берди. Партия-давлат контроли органлари, кенг совет жамоатчилигига таяниб, хўжаликнинг ички резервларини сафарбар қилиш, давлат ва молия интизомини мустаҳкамлаш йўлида жиддий иш олиб бормоқдалар.

Халқ хўжалик плани ва СССРнинг Давлат бюджети қандай бажарилаётганлиги тўғрисида СССР Халқ хўжалиги кенгашининг, СССР Госстройининг ва СССР Молия министрлигининг докладлари СССР Олий Совети палаталарининг бюджет комиссияларида 1964 йилнинг ўрталарида муҳокама қилинганлиги ҳам катта аҳамиятга эга бўлди.

Мана шуларнинг ҳаммаси халқ хўжалиги планининг ҳамма топшириқларини, шунингдек КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг бутун йил давомида қабул қилган қарорларидан келиб чиқаётган қўшимча тадбирларни бюджетдан пул билан тўла равишда ва ўз вақтида таъминлаб туришга имкон берди.

1965 йилги СССР Давлат бюджетининг даромадлари ва харажатлари

1965 йилги СССР Давлат бюджети СССР халқ хўжалигини ривожлантириш планига тўла мувофиқ равишда тузилди. Социалистик саноатни ва, аввало, унинг энг прогрессив тармоқларини янада юксалтирмоқ, қишлоқ хўжалигини жадал ривожлантирмоқ, меҳнаткашларнинг турмуш даражасини оширмоқ ва мамлакатнинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамламоқ учун зарур ресурслар кўзда тутилган.

1965 йилги СССР Давлат бюджетини СССР Олий Советининг учинчи сессияси даромадлар ва харажатларга доир умумий маблағларни белгилаган ва маъқуллаган эди. Янги йилга мўлжалланган халқ хўжалигини ривожлантириш плани аниқланганлиги, шунингдек СССР Министрлар Совети қабул қилган қарорлар муносабати билан бюджетга тегишли ўзгартишлар киритилди.

1965 йилги СССР Давлат бюджети даромадлар бўйича 99.6 миллиард сўм миқдорида ва харажатлар бўйича 99.4 миллиард сўм миқдорида тақдим қилинаётир. Даромадлар харажатлардан 165 миллион сўм ортиқ қилиб белгиланди.

1965 йилги СССР Давлат бюджетининг харажатлари бу йилги бажарилиши кутилган бюджетга нисбатан 6.6 миллиард сўм миқдорида ёки 7.0 процент кўпаяди. Бюджетнинг ўсиши мамлакат миллий даромадининг кўпайишига асосланади. Халқ хўжалик планининг топшириқларига мувофиқ, бюджет миллий даромаднинг шундай йўлда сарфланишини таъминлайдики, миллий даромаднинг бундай сарфланиши халқ хўжалигини ривожлантиришдаги пропорцияларни яхшилаш, иқтисодий ўсишнинг юксак суръатларини таъминлаш, халқ фаровонлигини ва маданиятни ошириш вазифаларига мос бўлиб тушади. Бюджет харажатларидаги жамики ўсишнинг қарийб 78 проценти меҳнаткашларнинг турмуш даражасини юксалтиришга бевосита сарфланади.

1965 йилда халқ хўжалигига 42.3 миллиард сўм (1964 йилда — 38.7 миллиард сўм), социал-маданий тадбирларга 37.4 миллиард сўм (1964 йилда — 32.8 миллиард сўм), мудофаага 12.8 миллиард сўм (1964 йилда 13.3 миллиард сўм) ва бошқарув органларига бу йил қилинган харажатларга баб-баравар қилиб 1,1 миллиард сўм сарфлаш кўзда тутилади.

Ҳамма харажатларнинг 80 процентидан кўпроғи бу йил халқ хўжалигини ривожлантиришга ва социал-маданий тадбирларга сарфланади. Бу рақамлар совет бюджети тинчлик ва яратувчилик бюджети эканлигини яққол исботлаб турибди.

Халқ хўжалигини пул билан таъминлашга 75.8 миллиард сўм, шу жумладан корхоналарнинг ўз маблағлари ҳисобидан 33.5 миллиард сўм ажратиш кўзда тутилди. Шу мақсадга қилинадиган харажатлар 1965 йилда 4.9 миллиард сўм, ёки бу йил қилинган харажатларга нисбатан 6.9 процент кўпаяди.

Шу маблағлар ҳисобидан капитал қурилишларнинг катта программасини амалга ошириш ҳамда саноатда, қишлоқ хўжалигида, транспортда ва халқ хўжалигининг бошқа тармоқларида асосий фондларни ишга туширишнинг катта программасини амалга ошириш, уй-жой қурилиши ва маданий-маиший қурилишни анча кенгайтириш мўлжаллаб қўйилди.

1965 йилги СССР Давлат бюджетининг даромадлари бу йилги даромадларга нисбатан 5.8 миллиард сўм ёки 6.1 процент кўпаяди. Социалистик хўжаликдан келадиган тушумлар 91,7 миллиард сўмни ташкил қилади, шу жумладан:

(миллиард сўм ҳисобида)

	1964 йил	1965 йил тасдиқлангани
Фойдалардан ажратмалар	29,5	31,6
Оборотдан олинадиган солиқ	35,2	39,1
Давлат корхоналарининг ва ташкилотларининг социал страхованиега берадиган взнослари, колхозлар ва кооперациядан олинадиган даромад солиғи, таможна даромадлари ва бошқа даромадлар	20,0	21,0

Фойдаларнинг ва фойдалардан бюджетга бериладиган ажратмаларнинг аҳамияти йилдан-йилга ошиб бормоқда. Бюджетдаги ҳамма даромадлардан ўндан тўққиз қисмидан кўпроғини фойдалардан олинадиган ажратмалар, оборотдан олинадиган солиқлар ва социалистик хўжаликнинг бошқа даромадлари ташкил қилади.

(Охири иккинчи бетда).

ДОН ЭКИШ ИЛҒОРЛАРИ

ФАРҒОНА. Ўзбекистон райони ғаллакорлари кузги дон экинларини экиб бўлдилар. Бу йил гектаридан 30 центнердан ошириб буғдой ҳосили олган Жданов номли совхоз аъзолари дон экиш планини районда биринчилар қаторида бажардилар.

Олтиариқ районидаги «Риштон», «Сўх» совхозлари, «Коммунизм», «Ленинград», «Ленинизм» колхозлари ҳам буғдой экиш планини ошириб бажардилар.

Б. ШОКИРОВ.

САМАРҚАНД. Ленин номли колхоз Пайариқ районидаги илғор хўжаликлар қаторидан жой олмоқда. Колхозда кузги дон экиш муваффақиятли давом этмоқда. Коммунист Абдусалом Самадов ва Раҳимқул Ҳамроев ўртоқлар бошлиқ бригадалар кузги донни қисқа муддатларда экдилар.

Н. ҲАМИДОВ.

СИРДАРЁ. Жиззах районидаги Ленин номли колхозда 3 минг гектар ерга дон экиш планлаштирилган. Хабий Олломуродов, Умр Абдураҳмонов, Карим Маматқулов, Норбой Бобонов каби механизаторларнинг жонбозлик кўрсатиб меҳнат қилаётганликлари туфайли дон экиш плани бажарилай деб қолди.

Б. ЙУЛДОШЕВ.

«КОСМОС-51» ПАРВОЗДА!

ТАСС АХБОРОТИ

10 декабрда Совет Иттифоқида Ернинг навбатдаги сунъий йўлдоши «Космос-51» учирилди.

Космос ичига ўрнатилган илмий аппаратлар, ТАСС 1962 йил 16 мартда эълон қилган программага мувофиқ, космик фазони тадқиқ қилишни давом эттиришга мўлжалланган.

Йўлдош параметрлари қуйидагича бўлган орбитага чиқарилди:

бошлангич айланиш даври — 92.5 минут;

Ер сатҳидан максимал узоқлашуви (апогейида) — 554 километр;

Ер сатҳидан минимал узоқлашуви (перегейида) — 264 километр;

орбитанинг экватор текислигига нисбатан оғиш бурчаги — 48,8 градус.

Йўлдошда илмий аппаратлардан ташқари, орбита элементларини аниқ ўлчайдиган радиосистема; приборлар ва илмий аппаратларнинг иши тўғрисидаги маълумотларни Ерга юбориб турадиган радиотелеметрик система бор.

Йўлдошга ўрнатилган аппаратлар нормал ишлаб турибди. Координациялаштирувчи - ҳисоблаш маркази олинаётган ахборотларни ишлаб чиқмоқда.

ҲАММА НАРСА ИНСОН УЧУН

Республикамиз меҳнаткашлари СССР Олий Совети бешинчи сессияси материалларини қизғин маъқулламоқдалар

ҲАЁТБАХШ ТАДБИРЛАР

Партия ва ҳукуматимиз кишиларимизнинг фаровонлигини ошириш тўғрисида муттасил ғамхўрлик қилиб келмоқда. Буни СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигиннинг «СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги Давлат плани тўғрисида»ги доклади билан танишиб чиққан ҳар бир меҳнаткаш яхши ҳис этади. Ҳақиқатан ҳам халқ хўжалигини ривожлантириш учун белгиланаётган ҳар бир тадбир ўз навбатида халқ фаровонлигини оширишга ҳам тааллуқлидир.

1965 йилда аҳолининг реал даромадларини ҳар бир кишига ҳисоблаганда етти процентдан зиёдроқ кўпайтиришни план лойиҳасида кўзда тутилиши, бу ўсиш 1959—1964 йиллардаги реал даромадларнинг ҳар йилги ўртача ўсишидан икки баравардан ортиқроқ бўлиши кишини севинтиради.

Ж. МАННОПОВ,
«Ташсельмаш» заводи ишчиси.

МУНОСИБ ҲИССА ҚЎШАМИЗ

СССР Олий Советининг V сессияси материалларини ҳар биримиз зўр қониқиш билан ўқиб чиқдик. Унда мамлакатимиз халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилга мўлжалланган янги тадбирлари ёркин ифода этилган. Ҳарбий харажатларнинг камайтирилиши, халқ фаровонлигини янада ошириш юзасидан белгиланган тадбирлар корхонамиздаги барча ишчилар ва мутахассислар сингари мени ҳам жуда хурсанд қилди.

Маълумки, ана шу тадбирларнинг рўёбга чиқарилиши учун яна ҳам баракали меҳнат қилиш талаб этилади. Янги техникани ишлаб чиқаришга кенг жорий қилиш йўли билан халқ хўжалигининг юксалишига муносиб ҳисса қўшаш биз, химикларнинг ҳам жонажон ишимиздир. Ана шу шарафли ишга баракали меҳнатимиз билан муносиб ҳисса қўшсак деган ўй-фикрда ишламоқдамиз. Олий Советимизнинг янги сессияси материаллари бизни ана шунга руҳлантирмоқда.

Б. ТОЛИПОВ.
Фарғона фуран бирикмалари химия заводининг инженери.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА БАЁН ЭТИЛГАН ФИКРЛАР

НЬЮ-ЙОРК

10 декабрь. (ТАСС). Нью-Йоркда кундузи чиқадиган газеталар СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин СССР Олий Совети сессиясида доклад қилгани тўғрисидаги хабарни кўзга ялт этиб ташланадиган жойларда босиб чиқарди. Совет ҳукумати ҳарбий харажатларни яна қисқартиришга қарор қилганлиги ҳамма хабарларда таъкидлаб кўрсатилади. «Советлар қурол-яроғларни қисқартирмоқда», — дейилади «Нью-Йорк жорнэл-Америкэн» газетасининг биринчи саҳифасига йирик ҳарфлар билан қўйилган сарлавҳада. «Нью-Йорк пост» газетаси Москвадан олинган хабарни «Косигин ҳарбий харажатларни қисқартирамиз, деди» деган сарлавҳа билан эълон қилди.

СТОКГОЛЬМ

10 декабрь. (ТАСС). СССР Олий Совети сессиясининг очилгани ва А. Н. Косигин СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги давлат плани тўғрисида доклад қилгани ҳақидаги хабар Швеция радиоси ва телевидениесининг эшиттиришларида асосий янгилик бўлди.

Швеция телевидениеси неча кечқурун махсус эшиттириш бериб, ҳужжатли кадрларни ҳамда ташқи сиёсат шарҳчисининг сессиянинг очилишига бағишланган сўзини кўрсатди.

Швециянинг оқшомги газеталари сессия тўғрисидаги муфассал ҳисоботларни кўзга яққол кўринадиган жойларда босиб чиқарди, СССР келгуси йилда ҳарбий харажатларни 500 миллион сўм қисқартиришни таклиф қилганлигига алоҳида эътибор берди. Газеталарнинг сарлавҳаларида «Ҳарбий бюджет қисқартирилмоқда» («Афтонбладет»), «Москвада тинчликка қилинган даъватлар» («Экспрессен») ва шу каби сўзларни ўқиш мумкин.

ОСЛО

10 декабрь. (ТАСС). Норвегиянинг оқшомги газеталари, радиоси ва телевидениеси СССР Олий Советининг сессияси очилгани ҳақида Москвадан олинган телеграммаларга катта ўрин бермоқда. Совет халқининг турмуш даражаси муттасил ошаверади, деб таъкидламоқда газеталар. Улар, шунингдек совет ҳарбий бюджети 500 миллион сўмлик қисқартирилаётганлиги ҳақидаги хабарни алоҳида таъкидлаб кўрсатмоқда.

Норвегия радиосининг шарҳчиси Совет Иттифоқи яхши ибрат кўрсатиш сиёсатида галдаги қадамни қўйди, дегач, АҚШ ҳам ўз ҳарбий бюджетини қисқартириб қолар, деган умид билдирди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

А. П. ШАНЬКО ВА А. Е. ЮДИНГА «ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН АГРОНОМ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Республика қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ва айниқса пахтачилигини ривожлантириш соҳасидаги кўп йиллик самарали ишлари ва хизматлари учун қуйидагиларга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган агроном» фахрий унвони берилсин:

1. **Шанько** Александр Петрович — Андижон область партия комитети қишлоқ хўжалик бўлимининг мудири.

2. **Юдин** Анатолий Ермолаевич — Фарғона область партия комитети қишлоқ хўжалик бўлимининг мудири.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари
А. АБДАЛИН,
Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Р. САХИБОЕВ.

Тошкент шаҳри.
1964 йил 10 декабрь.

• • •

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Ўзбекистонда декоратив-амалий санъатни ривожлантириш соҳасидаги хизматлари учун ва туғилган кунининг 70 йиллиги муносабати билан халқ устаси, кулол-керамист Умар **Жўрақулов** СССР Олий Совети Президиумининг Фармонига биноан, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиги билан мукофотланди.

С С С Р О Л И Й С О В Е Т И Н И Н Г М А Ж Л И С Л А Р И

ССРНИНГ 1965 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ ТЎҒРИСИДА ВА 1963 ЙИЛГИ СССР ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРОСИ ҲАҚИДА

(Боши биринчи бетда)

Халқ истеъмол қиладиган ва бозори чаққон моллар ишлаб чиқаришни кенгайтирмоқ, шунингдек халқ хўжалигига керак бўлган энг прогрессив машиналар ва ускуналарни ишлаб чиқаришни кенгайтирмоқ учун энг қулай шароит вужудга келтиришни назарда тутиб, СССР Молия министрлиги корхоналарнинг фойдаларидан ажратмалар чиқариб бериш ва оборотдан солиқ олиш соҳасида амалда бўлган системани яхшилаш тўғрисида СССР Министрлар Советининг топшириғига биноан таклифлар ишлаб чиқмоқда.

1965 йилда колхозлардан олинадиган даромад солиғи 1.067 миллион сўм қилиб кўзда тутилди. Бунда чорвачиликдан келадиган даромадлардан солиқ олишда колхозларга бериладиган имтиёзлар, иқтисодий заиф колхозлардан олинадиган солиқнинг 75 процент камайтирилиши, шунингдек колхозларга бериладиган бошқа бир қанча имтиёзлар ҳисобга олинди. Даромад солиғи бўйича колхозларга 1965 йилда жами 477 миллион сўмлик имтиёз берилади.

Ишчи ва хизматчиларнинг белгилаб қўйилган сонига, иш ҳақи фондига ва солиқларнинг амалдаги ставкаларига мувофиқ, 1965 йилда аҳолидан олинадиган солиқлар 7,3 миллиард сўмлик қилиб белгиланди. Шаҳарларда ва ишчи посёлкаларида гражданларнинг шахсий мулки бўлган чорва моллардан олинадиган солиқ бекор қилинганлиги ҳам бюджетда ҳисобга олинди.

СССР Давлат бюджетининг ресурслари халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги планида мўлжалланган тадбирларни амалга оширишни тўла равишда таъминлайди. Ҳар бир тадбирга мўлжалланган давлат маблағларидан энг кўп иқтисодий самара берадиган қилиб фойдаланмоқ ва бюджет олдидаги ўз мажбуриятларини бажармоқлари учун ҳамма корхоналарнинг, қурилишлар, совхозлар, муассасалар ва ташкилотларнинг коллективлари зўр ижодкорлик билан ишлашлари керак.

Саноатни маблағ билан таъминлаш

Докладда айтиладики, 1965 йилда совет саноатини ривожлантиришга қилинадиган харажатлар 12,5 процент ортади ва 40,1 миллиард сўмни, шу жумладан бюджет ҳисобидан 20,6 миллиард сўмни ташкил этади. Оғир саноатни янада ривожлантиришга катта маблағ ажратилади. Химия, нефть ҳамда газ саноатининг асосий ва оборот фондларига давлат маблағлари сарфлаш энг кўп даражада оширилиб, химия саноатига сарфланадиган маблағлар 14,1 процент, нефть ва газ саноатига сарфланадиган маблағлар 15,7 процент кўпайтирилади.

Енгил саноат ва озиқ-овқат саноатини, шунингдек аҳолига маиший хизмат кўрсатадиган тармоқларни ривожлантиришга 5,9 миллиард сўм, ёки бу йилгига нисбатан 415 миллион сўм кўп маблағ ажратилади.

Экономикани ривожлантириш манфаатлари ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самаралилигини доимий суратда ошириб боришни ва саноатда мавжуд бўлган ғоят катта резервларни сафарбар этишни талаб қилади. Докладчи саноатдаги резервларни сафарбар қилишга алоқадор бўлган баъзи бир масалаларга тўхталиб ўтади. Жумладан, химия саноатини жадал ривожлантириш моддий ресурсларни тежаш учун катта имкониятлар очиб беради.

Янгидан ишга туширилаётган ишлаб чиқариш қувватларини тезроқ ўзлаштириб олиш ва шу асосда саноат ишлаб чиқаришини ривожлантириш суръатларини ошириш саноатдаги катта резервларнинг биридир. Бироқ, деб таъкидланади докладда, баъзан қуриб битказилган корхоналар бир неча йил мобайнида лойиҳада кўрсатилган қувват билан ишлашга эриша олмаётир.

Ишга туширилган ишлаб чиқариш қувватларининг сусткашлик билан ўзлаштирилиши — асосан ишлаб чиқаришни планлаштириш ва уюштиришдаги камчиликларнинг, қурилиш ва монтаж ташкилотлари йўл қўяётган кам-кўстларнинг, корхоналарни ва айниқса технология процессларини лойиҳалашда катта хатоларга йўл қўйилаётганлигининг натижасидир. Вазифа — янги ишга туширилаётган корхоналар, цехлар ва агрегатларнинг лойиҳадаги қувватларидан иложи бор қадар қисқа муддатда тўла фойдаланишни таъминлашдан иборат. Янги ишлаб чиқариш қувватларини ўзлаштириш халқ хўжалиги кенгашлари ва корхоналарнинг коллективлари ишига баҳо беришда муҳим кўрсаткич бўлиб қолмоғи керак. Янги ишга туширилаётган ва химия маҳсулоти ишлаб чиқараётган корхоналарнинг қувватларини тезроқ ўзлаштириб олганлик учун мукофот бериш системасини жорий этиш тўғрисида яқинда СССР Министрлар Совети қабул қилган қарор бу вазифани ҳал этишга кўп жиҳатдан ёрдам беради.

Корхоналарнинг омборларида тўпланиб қолган хом ашё, материаллар ва тайёр маҳсулотнинг нормадан ортиқча запасларини сафарбар этиш ҳам саноатдаги жуда катта резерв ҳисобланади.

Корхонанинг ишига баҳо берганда у қанча маҳсулот ишлаб чиқарганига эмас, балки унинг маҳсулоти қандай сотилганлигига, бу маҳсулот хўжалик ва аҳоли эҳтиёжларига қанчалик мувофиқ эканлигига қараш керак. Енгил саноат корхоналари учун бу масала айниқса ўткир масала бўлиб турибди. Бу корхоналарнинг фаолиятини планлаштириш практикасига ўзгаришлар киритиш зарур, улар савдо ташкилотлари билан тузилган шартномага мувофиқ, ишлаб чиқариладиган товарларнинг хилларини аҳоли талабига қараб белгилаш имкониятига эга бўлсин.

Маҳсулот сифатини яхшилаш, унинг пишиқлиги ва хизмат муддатини ошириш экономикани ривожлантириш ҳамда халқ фаровонлигини ошириш учун ҳаётий муҳим аҳамиятга эгадир.

Меҳнат ресурсларидан тўғри фойдаланиш, деди депутат, саноатни ривожлантириш суръатларини тезлаштиришнинг ҳал қилувчи шартларидан биридир. Саноат маҳсулоти ишлаб чиқаришни кўпайтиришнинг катта қисми меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига таъминланади. Лекин шу вақтга қадар корхоналарнинг ҳаммаси ҳам ана шу муҳим кўрсаткич юзасидан берилган топшириқларни бажараётир деб бўлмайди, шу корхоналар ходимлар сонининг пландан ортиқча бўлишига йўл қўймоқдалар.

Саноатда зарар кўриб ишлашни тугатиш юзасидан катта иш олиб борилмоқда. Сўнгги йилларда кўпгина корхоналар зарар кўрувчи корхонадан фойда келтирувчи корхоналарга айлантирилди. Яқин вақт ичида барча буюмларни зарар кўрмай ишлаб чиқариладиган қилиш мажбуриятини олган Москвадаги 15 корхонанинг ташаббуси катта аҳамиятга эга. Резервларни сафарбар этишнинг муваффақиятли бўлиб чиқиши кўп жиҳатдан корхона коллективлари ва улардаги ходимларни моддий рағбатлантириш системасини такомиллаштиришга боғлиқ. Ҳозирги вақтда корхона фондининг хўжалик фаолиятидаги ролини кучайтириш ва ходимларни рағбатлантириш тўғрисидаги таклифлар ишлаб чиқилмоқда. Юқорида кўрсатиб ўтилганидек, халқ хўжалигида ва бюджет даромадларининг шаклланишида фойданинг роли муттасил ўсиб бораётганлиги учун ҳам ана шу тадбирларни кўриш ғоят муҳим бўлиб қолди. Баъзи корхоналар ва халқ хўжалиги кенгашларининг раҳбарлари эса ишлаб чиқаришнинг рентабеллигини ошириш масалаларига етарли даражада эътибор бермаётирлар. Чунончи, Кузбасс, Ўрта Урал, Красноярск ва бошқа бир қанча халқ хўжалиги кенгашлари фойда олиш планларини сурункасига икки йилдан бери бажармаяпти. Таннархни камайтириш юзасидан берилган топшириқларнинг ва фойда олиш планининг бажарилиши учун халқ хўжалиги кенгашлари, министрликлар ва идоралар, шунингдек корхона директорларининг масъулиятини оширмоқ керак. Келгуси йилда саноат маҳсулотининг таннархи таққослама нархларда бир ярим процент камайтирилиши лозим, бу эса 2,7 миллиард сўм тежаб қолиш имконини беради.

Молия ва банк органлари корхоналарнинг экономикасини чуқурроқ ўрганишлари, барча прогрессив нарсаларни қўллаб-қувватлаб, моддий, меҳнат ва молиявий ресурслардан энг самарали фойдаланилишини таъминлашлари керак.

Қишлоқ хўжалигини маблағ билан таъминлаш

Докладчи қишлоқ хўжалигини маблағ билан таъминлаш масаласига ўтиб, қуйидагиларни айтди: Қишлоқ хўжалигининг орқада қолишига тезроқ барҳам бериш, бутун қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг муттасил ўсиб боришини таъминлаш учун партия билан ҳукумат колхоз ва совхозларга берилаётган ҳар тарафлама ёрдамни тобора кўпайтирмоқдалар. Бу йил планда кўзда тутилган маблағдан ташқари қишлоқ хўжалигига қўшимча суратда кўп маблағ ажратилди. Шу маблағлар эвазига, жумладан, иқтисодий жиҳатдан камқувват колхозларга катта молиявий ёрдам кўрсатилди.

Келгуси йил бюджетида қишлоқ хўжалигига, шунингдек колхоз ва совхозларни машиналар, ўғитлар ва ишлаб чиқаришда фойдаланиладиган бошқа товарлар билан таъминловчи саноатни ривожлантиришга қилинадиган харажатларни янада кўпайтириш кўзда тутилган. Қишлоқ хўжалигига маблағ ажратиш 1964 йилдагига нисбатан 828 миллион сўм кўпаяди ва 12.4 миллиард сўмни, шу жумладан бюджет ҳисобидан 7,0 миллиард сўмни ташкил қилади. Қишлоқ хўжалигига капитал маблағ сарфлаш 860 миллион сўм ортади ва 5,7 миллиард сўмни ташкил этади. Бундан ташқари, 1965 йилда колхозларнинг ўзи бўлинмас фондларга ажратилган маблағ ҳисобига, шунингдек давлат кредити ёрдами билан кўпгина капитал маблағлар сарфлайди. 1965 йилда СССР Давлат банкининг колхозларга берадиган узоқ муддатли кредити 19 процент ошади ва янада имтиёзли шартлар билан бериладиган бўлади.

Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга ажратиб берилаётган жуда кўп маблағлар мақсадга мувофиқ сарфланиши ва ундан энг кўп самара олиниши ғоят муҳимдир. Бироқ бир қанча ҳолларда ажратилган маблағлардан тўла фойдаланилмаётир. Чорва биналари жуда танқис бўлишига қарамай, Горький, Киров ва бошқа бир қанча областларда шундай биноларни қуриш плани қониқарсиз бажарилмоқда.

1965 йилда ирригация ва мелиорацияга давлат қиладиган харажатлар 1,3 миллиард сўм қилиб белгиланди. Бироқ шу мақсадга ажратилаётган катта маблағлар ҳамиша ҳам лозим даражада самарали қилиб сарфланаётир, деб бўлмайди.

СССР Министрлар Совети Суғориладиган деҳқончилик ва сув хўжалиги давлат ишлаб чиқариш комитетига иттифоқдош республикалар билан биргаликда суғорилаётган ерларни ишга тушириш ва уларни ўзлаштириш аҳволини қараб чиқишни, мавжуд нуқсонларни тугатиш чораларини кўриш ва суғорилаётган майдонлардан рационал фойдаланишга эришиш вазифасини топширди.

Қишлоқ хўжалик ходимларининг ўз меҳнат натижаларидан моддий манфаатдорлигини ошириш қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ривожлантириш учун ниҳоятда муҳим аҳамиятга эга. Сўнгги йилларда пахта, қанд лавлаги ва бошқа баъзи хил экинларнинг харид нархлари оширилди, бу эса шу маҳсулотларни етиштиришни кўпайтиришга ёрдам берди.

СССР Министрлар Совети сут ва сут маҳсулотларининг ҳозир аҳоли сотиб олаётган чакана нархларини ўзгартирмаган ҳолда 1965 йил 1 январдан бошлаб сутнинг ҳам харид ва топшириш нархларини оширишга қарор қилди. Бу ишга бюджетдан 720 миллион сўм ажратиш кўзда тутилди. Сутнинг харид ва топшириш нархлари оширилганлиги сут етиштиришни кўпайтиришга ижобий таъсир қилади, давлатга ҳам, шунингдек колхозларга ҳам наф келтиради. Ҳозир амалда бўлган қоидага мувофиқ, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тайёрлаш планини ошириб бажарган колхоз ва совхозларни мукофотлаш учун бюджетда зарур маблағлар кўзда тутилмоқда.

Келгуси йилда совхозларни маблағ билан таъминлаш учун бюджетдан ва уларнинг ўз ресурсларидан 6.7 миллиард сўм ажратилади. Ишлаб чиқаришнинг рентабеллигидан совхозларнинг манфаатдорлигини ошириш мақсадида олинган бутун фойданинг 42 процентини уларнинг ихтиёрида қолдирилади. Бу маблағлар совхозларнинг хўжалигини кенгайтиришга, ходимларга маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилашга ва эҳтиёт фондларини вужудга келтиришга ишлатилади.

Капитал қурилишни маблағ билан таъминлаш

Коммунистик партия капитал қурилишни коммунизм моддий техника базасини қуришнинг марказий масалаларидан бири деб билмоқда. Янги ишлаб чиқариш қувватлари, уй-жой бинолари, социал-маданий объектларни ишга тушириш плани қанчалик муваффақиятли бажарилса, социалистик экономикани ривожлантириш суръатлари шунчалик тезлашади, партиянинг халқ фаровонлигини ошириш соҳасидаги программаси шунчалик яхшироқ бажарилади.

Янги ишлаб чиқариш қувватлари ва уй-жой биноларини ишга тушириш йилдан-йилга кўпайиб бормоқда. Шу йилнинг ўзида кўп миқдорда йирик корхоналар фойдаланишга топширилади, ўн минглларча уй-жой бинолари қуриб битказилди, кўпгина янги мактаблар, касалхоналар ва бошқа социал-маданий муассасалар очилди.

Шу билан бирга қурилишдаги жиддий нуқсонлар оқибатида ажратилган маблағлардан ҳали лозим даражада самарали фойдаланилмаётганлигини айтиб ўтиш керак. Капитал маблағларнинг жуда кўп объектларга сочиб юбориш давом этаётганлиги, битказилган объектлар ўз вақтида ишга туширилмаётганлиги, бажарилаётган ишларнинг қиммати ошириб юборилаётганлиги сабабли хўжалигимиз катта зарар кўрмоқда.

Титул рўйхатларини тўғри ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш учун иттифоқдош республикалар Министрлар Советлари, министрликлар ва идораларнинг ҳуқуқларини кенгайтириш ва масъулиятини ошириш тўғрисида ҳукумат қабул қилган қарор, дейилади докладда, капитал маблағ сарфлашнинг самаралилигини оширишга ва ишлаб чиқариш қувватларини ишга туширишни кенгайтиришга ёрдам беради.

Қурилишдаги оборот маблағларининг зарур даражада ўсишини ҳисобга олганда капитал маблағ сарфлашни пул билан таъминлаш 1965 йилда 38,7 миллиард сўмни, шу жумладан бюджет ҳисобидан 23,5 миллиард сўмни ва корхона ҳамда ташкилотларнинг ўз маблағи ҳисобидан 15,2 миллиард сўмни ташкил қилади.

Бюджетда қурилишдаги ички ресурсларни 763 миллион сўм миқдорида сафарбар қилиш кўзда тутилган. Бу маблағ аввало қурилишлардаги ўрнатилмаган ускуналарнинг катта запасларини қисқартириш ҳисобига олинади. Шундай ускуналарнинг тезроқ ишга туширилиши давлат маблағларини қўшимча суратда сарфламаган ҳолда, ишлаб чиқариш қувватларини анча оширишга имкон беради.

Қурилишда қурилиш-монтаж ишлари таннархини камайтириш резервларидан етарли суратда фойдаланилмаётир. 1965 йилги халқ хўжалиги планида ва бюджетида қурилиш-монтаж ишлари таннархини бир процент камайтириш кўзда тутилган. Планлаштирилаётган йилнинг бошланишигача шу соҳада эришилган даражани ҳисобга олганда, қурилиш-монтаж ишлари таннархини камайтиришдан олинадиган тежам қарийб 1 миллиард сўмни ташкил қилади.

Ленинград уйсозлик комбинатларининг иш тажрибаси қурилиш қимматини арзонлаштиришда катта имкониятлар борлигини кўрсатиб турибди. Бу комбинатларда ишлаб чиқариш яхши уюштирилганлиги натижасида маҳсулот ишлаб чиқариш лойиҳада кўрсатилган қувватдан 20-40 процент ошиб кетди, меҳнат унумдорлиги деярли 80 процент ўсди, уйларни қуриб битказиш муддати икки баравардан ҳам кўпроқ қисқарди, бу эса уй-жой майдонининг ҳар квадрат метри таннархини анча камайтириш имконини берди. Уйсозлик комбинатларининг иш тажрибасини бутун чоралар билан ёйиш даркор.

Капитал маблағ сарфлашнинг самарасини ошириш лойиҳа-смета ҳужжатларининг ўз вақтида ишлаб берилиши ва уларнинг сифатига кўп жиҳатдан боғлиқ.

СССР Госстройи, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари, давлат комитетлари лойиҳа ташкилотларининг ишини жиддий суратда яхшилашлари лозим. Бу ташкилотларнинг ходимларига мукофот тузилаётган лойиҳаларнинг сифатига ва қурилиш қимматини ва лойиҳаси тузилаётган корхоналарнинг маҳсулот таннархини реал камайтиришни таъминлаганлигига қараб берилиши лозим.

СССР қурилиш банки ва СССР Давлат банкининг муассасалари молиявий контролни такомиллаштиришлари, капитал қурилиш экономикасини жуда синчиклаб ўрганиб боришлари, маблағларнинг ишнинг кўзини билиб харажат қилинаётганлигини кузатиб туришлари ва қурилиш ташкилотларининг молиявий-хўжалик фаолиятини яхшилашда уларга зарур ёрдам кўрсатишлари керак.

Халқнинг турмуш даражасини ошириш тадбирларига қилинадиган харажатлар

Одам тўғрисида ғамхўрлик қилиш социалистик жамиятнинг энг муҳим қонунидир. Совет кишилари йилдан-йилга яхшироқ, ҳар жиҳатдан таъминланган ва маданий ҳаёт кечиришлари учун Коммунистик партия ҳамма чораларни кўрмоқда.

Келгуси йилда ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақини ошириш, ижтимоий истеъмол фондларини кўпайтириш, савдо-сотиқни ва аҳолига маиший хизмат кўрсатишни бутун чоралар билан яхшилаш юзасидан муҳим тадбирлар амалга оширилади; колхозчиларни пенсия билан таъминлаш жорий этилади.

СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ А. Н. Косигин ўз докладида айтиб ўтганидек, ҳукумат аҳолига хизмат кўрсатувчи ҳамма тармоқлардаги ходимларнинг меҳнатига ҳақ тўлашнинг янги тартибига кўчиш тўғрисидаги қонунни қисқа муддатларда амалга ошириш мумкинлиги ҳақидаги масалани қараб чиқди. Иш ҳақи ҳали оширилмаган тармоқлардаги ходимларнинг ставкалари ва окладларини 1965 йил 1 январдан бошлаб ҳамма жойда белгиланган минимумгача ошириш, ҳамда савдо, коммунал хўжалик ходимларининг ва аҳолига бевосита хизмат қилувчи бошқа тармоқлардаги ходимларнинг иш ҳақини оширишни ярим йилга тезлаштириш ҳақидаги таклиф СССР Олий Советининг тасдиқига ҳавола қилинади. Шу тадбирни амалга ошириш учун бюджетдан 890 миллион сўм ажратилади. Маориф, соғлиқни сақлаш ходимларининг ва бошқа тармоқлардаги ходимларнинг иш ҳақини оширишга 1965 йилги бюджетдан жами 2900 миллион сўм ажратиш кўзда тутилади.

1965 йилда социал-маданий тадбирларга ажратиладиган маблағлар 37,4 миллиард сўмга етказилади ёки 1964 йилдагига қараганда 12.9 процент кўпайтирилади. Бу маблағлар айрим тадбирларга қуйидаги тахлитда тақсимлаб қўйилади:

(миллиард сўм ҳисобида)

	1964 йил тасдиқлангани	1965 йил
Халқ маорифи, фан ва маданиятга	14.6	17.1
Соғлиқни сақлаш ва физкультурага	5.5	6,5
Давлат социал страхованиеси ва социал таъминотга	12,7	13,8

1965 йилда болалар боғчалари ва болалар яслиларида 7,7 миллион бола тарбияланади. Болалар муассасаларини сақлашга бюджетдан 1.9 миллиард сўм, ёки бу йилгидан 10.2 процент кўп пул ажратилади. Бошланғич ва ўрта мактабда ўқийдиган болалар сони кўпаяди. Мактаблар қурилишини кенгайтириш мўлжаллаб қўйилди.

1965 йилда олий ва ўрта махсус ўқув юртларида ўқувчилар сони 7.3 миллион кишидан иборат бўлади; шу мақсад учун бюджетдан 2 миллиард сўмдан ортиқ пул ажратиш кўзда тутилган.

Илм-фанга қилинадиган харажатлар келгуси йилда бу йилгидан 8,7 процент кўпаяди. Бу эса, катта программада илмий тадқиқот ишларини амалга ошириш ҳамда илмий тадқиқот муассасаларининг ишлаши учун тағин ҳам қулайроқ шарт-шароитлар вужудга келтириш имконини беради.

1965 йилда даволаш муассасалари шохобчалари кенгайтирилади, касалхоналардаги ўринлар миқдори кўпайтирилади. Касалхоналар ва поликлиникаларни энг янги ускуналар билан жиҳозлашга қўшимча маблағлар берилади.

Дори-дармон сотиб олишга ажратиладиган маблағ 58 миллион сўм кўпайтирилади, бу эса касалхоналардаги беморларни дори-дармон билан яхшироқ таъминлаш ҳамда баъзи касалликларни амбулаторияда даволаш вақтида бепул дори бериш тартибини жорий қилиш учун имконият туғдиради. Шунингдек, антибиотикларнинг ва бошқа баъзи хил дориларнинг нархларини камайтириш учун 40 миллион сўм ажратилган. Соғлиқни сақлаш ишларига қилинадиган харажатлар бу йилгига нисбатан 980 миллион сўм ёки 17,9 процент кўпайтирилади.

Социал таъминот ва социал страхование масалаларининг тубдан ҳал қилинганлиги социализмнинг зўр ғалабасидир. 1965 йил 1 январдан бошлаб 6.8 миллион колхозчи пенсия олади. СССРда жами пенсионерлар келгуси йилда 30 миллион кишидан ошиб кетади.

1965 йилда давлат социал страхованиесининг бюджети 10,4 миллиард сўмдан иборат бўлади, ёки 1964 йилдагидан 6.7 процент кўпаяди. Бу эса пенсия ва нафақалар тўлашга, санаторий ва дам олиш уйларига бепул ва имтиёзли йўлланмалар беришга ҳамда бошқа тадбирларга кўпроқ пул сарфлаш имкониятини туғдиради.

1965 йилда янгидан миллион-миллион меҳнаткашлар обод квартиралар олишади. Жами саҳни 84 миллион квадрат метрдан иборат, яъни 1964 йилдагидан 14 процентдан зиёд кўп уй-жойлар қурилади. Уй-жой қурилишига бюджетдан 4,7 миллиард сўм ажратилади.

Кооперация тартибида уй-жой қуриш анча ривож топади. Кооперацияга 423 миллион сўм, ёки бу йил берилганидан 61 процент кўп кредит берилади. Уй-жой қурувчи кооперативларга аъзо бўлиб кирган меҳнаткашларга қўшимча енгилликлар берилади. 1965 йилда чакана товар оборотининг ҳажми 102,4 миллиард сўмга етади ёки 7,9 процент кўпаяди.

Ҳукумат айрим турдаги саноат товарларини махсус ташкил қилинган магазинлар орқали аҳолига камайтирилган нархлар билан сотиш тўғрисида қарор қабул қилди. Шу мақсад учун бюджетдан қўшимча пул ажратилади. Айни маҳалда халқ истеъмоли буюмларига нарх қўйиш практикасини яхшилаш, белгиланган нархларга риоя қилиниши ва шу нархлар тўғри татбиқ этилиши устидан контролни кучайтириш, товарлар нархини камайтириш учун ажратилаётган маблағлардан бошқа мақсадларда фойдаланиш ҳолларига йўл қўймаслик зарур.

Савдо ташкилотлари аҳолининг талабини яхшироқ ўрганишлари, товарларнинг хилларини кўпайтириш ва сифатини ошириш учун саноатга актив таъсир кўрсатишлари, товар ресурсларидан тадбиркорлик билан фойдаланишлари керак. 1965 йилда маиший хизмат кўрсатиш корхоналари қуриш ва кенгайтиришга 216 миллион сўм, ёки 1964 йилдагидан 24 процент кўп пул ажратилган. Маиший корхоналар шохобчасини кенгайтириш учун ҳамма имкониятларни ишга солиш, ана шу корхоналарни намунали ташкил этиш ва уларнинг аҳолига хизмат кўрсатиш маданиятини ошириш зарур.

Мудофаа ва бошқарув ишларини маблағ билан таъминлаш

Совет Иттифоқи турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаш сиёсатини изчиллик билан ўтказиб келмоқда, деди депутат. Совет ҳукумати ҳал бўлмаган халқаро проблемаларни қадам-бақадам бартараф этиш, тинчлик ишини мустаҳкамлаш учун курашмоқда. Совет Иттифоқи ўз Қуролли Кучларини сақлаш харажатларини изчиллик билан қисқартириб келаётганлиги ҳам ана шу мақсадга мос бўлиб тушмоқда. 1965 йилги бюджетда бу сарфлар 500 миллион сўм камайтирилади. СССРнинг 1965 йилги Давлат бюджетида мамлакат мудофаасига 12,8 миллиард сўм харажат қилиш кўзда тутилади, бу жами харажатларнинг 12,9 процентини ташкил этади, 1964 йилда эса 14,4 процент бўлган эди.

Ажратилаётган маблағлар Совет Иттифоқига мамлакатимиз мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш, мамлакатимиз чегараларининг дахлсизлигини ва бутун социалистик ҳамдўстликнинг хавфсизлигини таъминлаш имконини беради.

1965 йилда бюджетдан маблағ олиб турадиган давлат бошқарув органларини сақлаш учун 1,1 миллиард сўм сарфлаш кўзда тутилади.

1964 йилда маъмурий-бошқарув аппаратини такомиллаштириш юзасидан бир қанча тадбирлар амалга оширилди, бу нарса шу аппаратни сақлаб туриш харажатларини қисқартириш тўғрисидаги топшириқни бажариш имконини берди. 1965 йилги бюджетда бошқарув аппаратини такомиллаштириш тадбирларини ўтказишдан 520 миллион сўм тежаш мўлжалланган. Бошқарувдаги параллел звеноларни тугатишга, корхоналарнинг ташкилий структурасини яхшилашга, бошқарув аппаратининг ишларини механизациялаштиришга алоҳида эътибор бериш лозим.

Иттифоқдош республикаларнинг бюджетлари

СССР Давлат бюджети ленинча миллий сиёсат ва демократик централизм принциплари асосида тузилади. Хўжалик ва маданий қурилишни маблағ билан таъминлашда иттифоқдош республикалар Давлат бюджетларининг роли оширилганлиги хўжаликнинг ички резервларини юзага чиқаришда ва маблағлардан самарали тарзда фойдаланилишини таъминлашда республика ва маҳаллий органларнинг ташаббускорлигини тағин ҳам кенгроқ авж олдиришга ёрдам бермоқда. 1958 йилдан бери иттифоқдош республикаларнинг бюджетлари 16,3 миллиард сўм, ёки қарийб бир ярим баравар кўпайди. Уларнинг бюджетлари 1965 йилда яна 2.5 миллиард сўм кўпайиб, 54,4 миллиард сўмдан иборат бўлади.

Айрим иттифоқдош республикаларнинг бюджетлари қуйидаги миқдорда белгиланган:

(миллион сўм ҳисобида)

	1964 йил тасдиқлангани	1965 йил
РСФСР	29.163	31.480
Украина ССР	8.292	9.259
Белоруссия ССР	1.532	1.656
Ўзбекистон ССР	1.599	1.837
Қозоғистон ССР	3.913	3.974
Грузия ССР	837	942
Озарбайжон ССР	820	929
Литва ССР	693	763
Молдавия ССР	435	511
Латвия ССР	553	561
Қирғизистон ССР	474	530
Тожикистон ССР	435	490
Арманистон ССР	533	602
Туркманистон ССР	422	460
Эстония ССР	374	404

Саноатни маблағ билан таъминлаш учун иттифоқдош республикаларнинг бюджетларида 11,4 миллиард сўм ва қишлоқ хўжалигини маблағ билан таъминлашга 6,6 миллиард сўм кўзда тутилган. Социал-маданий тадбирларга 26,2 миллиард сўм ажратилади, бу эса болалар боғча ва яслилари, мактаблар, касалхоналар, поликлиникалар шохобчасини янада кенгайтиришни таъминлайди.

Корхоналар ва хўжалик ташкилотларнинг фойдасидан олинадиган ажратмалар республика бюджетларида тобора катта ўрин эгалламоқда. 1965 йилда бундай ажратмалар 20,9 миллиард сўмга етади ёки республика бюджетларидаги ҳамма даромадларнинг қарийб 40 процентини ташкил этади.

СССР Давлат бюджетини муваффақиятли бажариш соҳасидаги вазифалар, дейилади докладда, молия системаси ходимлари зиммасига муҳим ва масъулиятли вазифалар юклайди. Молия органларининг ходимлари ўз ишларининг услуби ва методларини такомиллаштиришлари, мавжуд камчиликларни қатъиян тугатишлари, иқтисодий ва контроль иши савиясини оширишлари, халқ хўжалигида иқтисодий тежашга риоя этилиши учун кураш олиб боришлари, партия ва ҳукумат молия системасига нисбатан қўяётган катта талабларга муносиб иш қилишлари керак.

* * *

Пировардида докладчи айтдики, 1965 йилги бюджетни тақдим этиш билан бир вақтнинг ўзида СССР Министрлар Совети 1963 йилги СССР Давлат бюджетининг ижроси: даромадлар бўйича 89,5 миллиард сўм ва харажатлар бўйича 87,0 миллиард сўм бўлганлиги, яъни даромадлар харажатлардан 2,5 миллиард сўм ошиб кетганлиги ҳақидаги ҳисоботни СССР Олий Советининг тасдиқига тақдим этмоқда. Бюджетнинг ижроси тўғрисидаги муфассал ҳисобот депутатларга тарқатилган.

Депутат ўртоқлар! Бизнинг мамлакатимиз ленинча тўғри йўлдан бориб, коммунистик жамиятни барпо этмоқда, дейди ўртоқ Гарбузов. Партия Программасида қўйилган улуғвор вазифаларни бажариш соҳасида 1965 йилда катта иш қилиш лозим. Эришилган ютуқларга таяниб, тағин ҳам яхшироқ ишлаш, ленинчи партиямиз қўяётган вазифаларни тезроқ ҳал қилиш учун Совет Иттифоқининг халқ хўжалиги ҳамма имкониятларга эгадир. 1965 йилги халқ хўжалиги плани ва бюджетининг муваффақиятли бажарилиши коммунистик жамиятни тезроқ қуриб олишга ёрдам беради.

Москва. СССР Олий Советининг бешинчи сессияси. Суратда: Катта Кремль саройининг мажлислар зали.

В. Егоров ва Е. Кассин фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ • 2

11 ДЕКАБРЬ, 1964 ЙИЛ № 286 (12.940).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ МАЖЛИСЛАРИ

КАТТА КРЕМЛЬ САРОЙИДА

9 декабрдаги кечқурунги мажлисда **Миллатлар Советининг** депутатлари Миллатлар Совети бюджет комиссиясининг раиси депутат **М. А. Ясновнинг** СССР Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги Давлат плани тўғрисидаги, СССРнинг 1965 йилги давлат бюджети тўғрисидаги ва 1963 йилги Давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги қўшимча докладини тингладилар.

Бюджет комиссияси, деди ўртоқ Яснов иттифоқдош республикаларнинг, ССР Иттифоқи Давлат комитетлари, министрликлари ва идораларининг вакиллари иштирокида СССР Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги давлат плани лойиҳасини ва давлат бюджети лойиҳасини қараб чиқди.

СССР Халқ хўжалигини ривожлантириш Давлат плани Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Программасида қўйилган вазифаларга тўла мувофиқдир. Бюджет комиссиясида план лойиҳасини қараб чиқиш вақтида мавжуд товар запасларини товар оборотига киритиш, маҳсулот турларини кўпайтириб, сифатини яхшилаш ҳисобига айрим товарларни ишлаб чиқариш ва сотишни кўпайтириш мумкинлиги аниқланди. Бу эса товар обороти планининг товар билан таъминланишини 158 миллион сўм ошириш имкониятини беради. Депутат М. А. Яснов СССР Министрлар Совети тақдим этган СССР Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги давлат планини Бюджет комиссиясининг қўшимчаларини ҳисобга олган ҳолда маъқуллаш тўғрисида таклиф киритади. Бюджет комиссияси СССР Давлат Бюджетининг даромадларини 129,6 миллион сўм миқдорида ошириш тўғрисида таклиф киритади ва айни маҳалда харажатларни 129,6 миллион сўм оширишни мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайди. Шу тузатиш ҳисобга олинган ҳолда СССРнинг 1965 йилги Давлат бюджетини тасдиқлаш тўғрисида таклиф киритилади.

Миллатлар Совети Иқтисодий комиссиясининг раиси депутат **О. И. Ивашченко** ўзининг қўшимча докладида қуйидагиларни айтди: Комиссия СССР Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги Давлат планини ва СССР Давлат бюджетини тасдиқлашни таклиф қилади. Ана шу план билан бюджет ишлаб чиқаришни янада ўстириш ва барча иттифоқдош республикалардаги халқларнинг моддий турмуши ва маданий савиясини ошириш вазифаларига мос бўлиб тушади.

Қўшимча докладда келгуси йил халқ хўжалик планининг айрим боблари юзасидан бир қанча мулоҳазалар ва таклифлар айтиб ўтилди. Ана шу таклифларнинг амалга оширилиши мамлакатимиз халқ хўжалигини янада ривожлантириш ва совет халқининг фаровонлигини ошириш вазифаларини яхшироқ ва тезроқ ҳал қилишга ёрдам беради. Жумладан, халқ хўжалигида механизация, автоматизация ва ҳисоблаш техникасини кенгроқ жорий этиш учун қатъий чоралар кўришнинг зарурлигига эътибор жалб этилади. Бу таклиф хўжаликнинг турли тармоқларидаги оғир қўл меҳнатини тезроқ тугатиш, ишлаб чиқаришнинг кўп меҳнат талаб қиладиган процессларида энг кўп иқтисодий самара олишга эришиш имкониятини туғдиради.

Иқтисодий комиссия 1965 йилда енгил саноатни ривожлантиришга капитал маблағ сарфлаш ҳажмини 24,7 миллион сўм миқдорида кўпайтириш тўғрисида таклиф киритади.

Қўшимча докладда картошка ва сабзавот экинлари уруғчилигини яхшилаш, чорва учун арзон ем-хашакнинг қўшимча ресурсларини қидириб топишга қаратилган тавсиялар ҳам айтиб ўтилди. Савдо ташкилотлари ва умумий овқатланиш корхоналари ишини яхшилашнинг зарурлиги ва бу ташкилот ҳамда корхоналарнинг тармоқларини кенгайтиришга эътибор берилди.

1965 йилги халқ хўжалиги планининг муваффақиятли бажарилиши, деб уқтирилади қўшимча докладда, кўп миллатли Ватанимизда коммунистик жамият қуриш ишига янги ҳисса бўлиб қўшилади.

Миллатлар Совети мажлисида шунингдек, депутатлардан меҳнаткашлар депутатлари Қўриқ ўлка Совети ижроия комитетининг раиси **В. В. Мацкевич** (Қозоғистон ССР), Украина КП Киев область комитетининг биринчи секретари **В. И. Дрозденко,** экскаватор старший машинисти **Б. А. Тихомиров** (Ўзбекистон ССР) ҳам сўзга чиқдилар. Нотиқлар шу нарсани таъкидлаб ўтдиларки, СССР Олий Совети муҳокамасига киритилган халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги плани ва Давлат бюджети лойиҳалари совет халқининг туб манфаатларини ва мамлакатимизда коммунистик қурилишнинг ўсиб бораётган янги вазифаларини тўла-тўкис акс эттиради. Нотиқлар ана шу лойиҳаларни Олий Совет комиссиялари киритган тузатишлар билан тасдиқлаш тўғрисидаги таклифларга қўшиладилар.

* * *

Иттифоқ Советининг кечқурунги мажлисида қўшимча доклад қилиш учун Иттифоқ Совети Бюджет комиссиясининг раиси депутат **И. С. Сенинга** сўз берилади. У, шу нарсани кўрсатиб ўтдики, 1965 йилги аниқланган халқ хўжалик плани ва Давлат бюджети лойиҳаларида етти йиллик планни амалга ошириш юзасидан совет халқи қилаётган зўр бунёдкорлик ишларининг дастлабки якунлари ўз ифодасини топган. Қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштириш суръатлари етарли бўлмаганлиги оқибатида келиб чиққан нисбатан мураккаб шароитда меҳнаткашлар фаровонлигини янада ҳар тарафлама оширишни таъминлашга план лойиҳасида алоҳида эътибор берилганлигини қайд қилиб ўтишни Бюджет комиссияси зарур деб ҳисоблайди.

Депутат И. С. Сенин сўнгра қуйидагиларни айтди: капитал ишлар планининг аниқланган бўлимларида Олий Советнинг 1963 йил декабридаги учинчи сессияси маъқуллаган ҳажмга нисбатан уй-жой қурилишини қўшимча суратда олти миллион квадрат метрга ошириш имкониятлари топилди. Нотиқ шу нарсани маълум қиладики, халқ хўжалик плани ва бюджет лойиҳалари умумиттифоқ органлари ва иттифоқдош республикаларнинг вакиллари иштирокида Бюджет комиссиясида қараб чиқилганлиги натижасида саноат маҳсулотининг айрим турларини, жумладан ип газлама, қанд-шакар, чой ишлаб чиқаришни қўшимча суратда кенгайтириш имкониятлари аниқланди. Бюджет комиссияси бюджетнинг қўшимча аниқланган даромадларини шаҳарлар, район марказлари ва ишчи посёлкаларини ободонлаштиришга, аҳолига маиший хизмат кўрсатишни яхшилаш тадбирларига, социал-маданий муассасаларни ремонт қилиш ва уларга инвентарлар сотиб олишга, қишлоқ Советларини пул билан таъминлашга сарфлашни таклиф қилади.

Музокараларда Украина ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **И. П. Казанец** биринчи бўлиб сўзга чиқади. Совет кишилари, деди у, асосий иқтисодий вазифани — коммунизмнинг моддий техника базасини вужудга келтириш вазифасини ҳал қилиш учун зўр ғайрат билан меҳнат қилмоқдалар. Бутун совет халқи билан биргаликда Совет Украинасининг меҳнаткашлари ҳам экономика, фан ва маданиятни ривожлантиришга, мамлакатнинг мудофаа қудратини мустаҳкамлашга муносиб ҳисса қўшмоқдалар.

Ҳозирнинг ўзидаёқ шу нарсани ишонч билан айтиш мумкинки, Украинада етти йил мобайнида ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш топшириқдаги 77 процент ўрнига 83 процент оширилади. Республикада ишлаб чиқариш қувватларини ўз вақтида ишга тушириш учун зарур чораларнинг ҳаммаси кўрилади. Бироқ, дейди нотиқ, кўпгина масалаларнинг ҳал этилиши планлаштирувчи органларнинг, давлат комитетларининг ва бошқа иттифоқ ташкилотларининг ишига ҳам боғлиқ. Келгуси йилда ишга тушириладиган объектларни ускуналар билан ўз вақтида таъминлаб туриш катта аҳамиятга эга. Иттифоқ Госплани билан Халқ Хўжалиги Олий Кенгаши объектларни ишга тушириш муддатларини белгилаш билан чекланмай, шу билан бирга ана шу қурилишлар учун ускуналарни қайси корхоналарга заказ қилиш масалалари билан ҳам шуғулланишлари лозим.

1965 йилги халқ хўжалиги плани ва СССР Давлат бюджети мамлакат экономикасини янада юксалтиришга ва халқ фаровонлигини оширишга қаратилган, деди ўз нутқида КПСС Москва шаҳар комитетининг биринчи секретари депутат **Н. Г. Егоричев** (Москва). Олий Совет бу ҳужжатларни маъқуллашига шак-шубҳа йўқ.

Ўртоқ Егоричев москваликлар етти йиллик планни бажариш учун қандай курашаётганликлари тўғрисида гапириб, маҳсулот сифатини ошириш масалаларига алоҳида тўхталиб ўтди. Кейинги йилларда Москва корхоналарининг коллективлари бу соҳада сабот билан кураш олиб бормоқдалар. Уч йиллик давр ичида уч ярим минг хилдан ортиқ буюмнинг сифати ва пишиқлиги оширилди. Уларнинг кўпчилиги жаҳондаги стандартларга мос келади. Бироқ кўпгина буюмлар ҳали энг яхши намуналар даражасида эмаслигини ва уларнинг сифатини ошириш учун кўп ишлар қилиш кераклигини москваликлар яхши тушуниб турибдилар.

Сўнгра депутат қуйидагиларни маълум қилади: уй-жой қурилиши йиллик плани Москвада ошириб бажарилади, лекин кейинги вақтда уй-жой қурилишига давлат маблағлари сарфлаш қисқартирилмоқда. Жумладан, бу йил Москвада давлат капитал маблағлари ҳисобига уй-жой майдонини фойдаланишга топшириш плани 1962 йилда эришилган даражадан 20 процент кам қилиб белгиланган. Умуман мамлакат бўйича ҳам уй-жой қурилишига капитал маблағ сарфлашни қисқартиришга йўл қўйилган. Бундай аҳволни тўғри деб бўлмайди. Шу сабабли биз депутатлар, деди ўртоқ Егоричев, вужудга келган аҳволни 1965 йилда тўғрилаб олиш тўғрисидаги партия ва ҳукумат қарорини қизғин табриклаймиз.

Сўнгра Белоруссия ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **Т. Я. Киселев** сўзга чиқди. У, ўз республикасининг муваффақиятлари тўғрисида гапириб, ишлаб чиқаришнинг ва капитал маблағ сарфлашнинг иқтисодий самарадорлигини ошириш юзасидан кўп ишларни қилиш кераклигини ҳам таъкидлаб ўтди.

Депутат республика учун муҳим проблема бўлган халқ хўжалиги ва аҳолини ёқилғи билан таъминлаш масаласини ҳал этиш зарурлигига эътиборни қаратди. Белоруссиянинг жанубий қисмида ўтказилган геология-қидирув ишлари натижасида саноат аҳамиятига эга бўлган юқори сифатли нефть кони очилди. Ана шу конларнинг тезроқ ишга туширилиши ва перспективали янги конларни қидиришни кучайтириш республика ва мамлакат ёқилғи балансини яхшилашга имкон беради. Нотиқ Олий Советга мурожаат қилиб, республикада ободончилик ва уй-жой фондини ремонт қилишга бюджетдан бериладиган маблағларни кўпайтиришни илтимос қилди.

КПСС Ленинград шаҳар комитетининг биринчи секретари депутат **Г. И. Попов** минбарга чиқди. У, ўз нутқида Ленинград саноатини ривожлантириш масалаларига тўхталиб ўтди. Ленин шаҳрининг меҳнаткашлари, деди у, меҳнат унумдорлигини ошириш проблемасини ҳал қилар эканлар, ўз куч-ғайратларини корхоналарнинг техника билан қуроллантирилишини оширишга, ишлаб чиқариш процессларини механизациялаш ва автоматлаштиришга, ишлаб чиқаришни уюштиришни янада такомиллаштиришга сарфламоқдалар. Ҳозир шу нарса ҳаммага равшанки, деди у, сўнгги йилларда халқ хўжалигини бошқаришни қайта қуриш юзасидан қабул қилинган кўпгина қарорлар мамлакатдаги моддий ва меҳнат резервларидан янада тўлароқ фойдаланишга ёрдам бермади. Хўжалик органларининг структураси кенгайиб кетди.

Шу билан бирга депутат Г. И. Попов халқ хўжалиги кенгашлари системаси шубҳасиз прогрессив система бўлиб ўзини тўла-тўкис оқлади, деб айтди. У, халқ хўжалиги кенгашларига катта ҳуқуқлар ва ваколатлар беришни таклиф қилди.

10 декабрда СССР Олий Советининг сессияси ўз ишини давом эттирди. (ТАСС).

ТИНЧЛИК УЧУН КУРАШ ВА РЕВОЛЮЦИОН ҲАРАКАТ

Қуйида сиёсий маориф системасида ишловчи пропагандистлар ва лекторларга ёрдам тариқасида «Тинчлик учун кураш ва жаҳон революцион ҳаракатининг ривожланиши» деган темага оид мақола «Коммунист» журналининг 1964 йил 16- сонидан олиб босилмоқда.

Коммунистик ва ишчи партияларнинг халқаро кенгашлари қабул қилган Декларация ва Баёнотда, КПСС Программасида ва бошқа қардош партияларнинг ҳужжатларида уруш ва тинчлик проблемасига ҳозирги замоннинг энг муҳим проблемаси деб қаралади. КПСС XX съездининг, бизнинг давримизда уруш фатал суратда муқаррар эмас ва тинчликни таъминлаш учун реал шарт-шароитлар мавжуд, деган хулосаси ҳаётий аҳамиятга эга эканлиги ана шу ҳужжатларда таъкидлаб ўтилади. Коммунистлар бу хулоса оммани тинчлик ва социал тараққиёт учун курашга сафарбар этишнинг қудратли омили бўлиб хизмат қилаётганлигини қайд этиш билан бирга, капиталистик давлатлар билан социалистик давлатларнинг тинч-тотув яшашини кишилик жамияти тараққиётининг объектив зарурати, деб ҳисобламоқдалар.

«Коммунистлар, — дейилган 1960 йилги Баёнотда, — **жаҳон миқёсида эксплуатацияни ва қашшоқликни тугатишни ва ҳар қандай уруш бўлиш имкониятини инсоният жамиятининг ҳаётидан абадий чиқариб ташлашни ўзларининг тарихий вазифалари деб ҳисоблаш билан чекланиб қолмай, шу билан бирга, янги жаҳон уруши даҳшатларидан инсониятни ҳозирги даврнинг ўзида халос қилишни ҳам ўзларининг тарихий вазифалари деб биладилар. Барча мамлакатларнинг коммунистик партиялари бу улуғ тарихий вазифани бажаришга ўзларининг бутун куч ва ғайратларини сарфлайдилар».**

ИНСОНИЯТНИНГ АСРИЙ ОРЗУСИ

КПСС Программасида Совет давлатининг мустаҳкамланганлиги, жаҳон социалистик системасининг таркиб топганлиги — жамият ҳаётидан урушларни чиқариб ташлаш тўғрисида инсоният асрлар бўйи қилиб келган орзуни рўёбга чиқариш сари қўйилган тарихий қадамлардир, деб таъкидланади.

Ер юзида узоқ вақтгача тинчлик ўрнатиш тўғрисидаги орзулар жуда қадим замонларда пайдо бўлган. Биз Афлотун билан Арастунинг айтган фикрларидаёқ шу тўғридаги гапларни учратамиз.

Ўрта аср даври ва унда доимо юз бериб турган ўзаро можаролар, феодалларнинг тўқнашувлари ва диний тус берилган қонли жанжаллар давлатларнинг, ҳакамларнинг ва шу кабиларнинг уюшмаларини тузиш шаклида тинчлик ўрнатиш ҳақидаги бир қанча идеалистик лойиҳаларни вужудга келтирди. Ўша даврда абадий тинчлик тўғрисида кўп илмий асарлар ёзилди, бу асарларнинг авторлари қонли урушларни нафрат билан қоралаб, тинч ҳаёт роҳатини мадҳ қилдилар.

Машҳур инсонпарвар файласуф Эразм Роттердамский «Тинчлик ноласи» деган илмий асарида (1517 йил) тинчлик — «жамики энг соз нарсаларнинг манбаи, отахони, онахони, хамиртуруши ва ҳомийсидир... Ўзининг қабиҳ фароғати халқ кулфатига боғлиқ бўлган жуда оз кишиларгина уруш бўлишини истайдилар. Уларнинг виждонсизлиги барча яхши кишиларнинг хоҳиш-иродасига нисбатан кўпроқ аҳамият ва таъсирга эга бўлса, шу нарса адолатданми ёки адолатдан эмасми — буни ўзингиз билиб олаверинг», — деб ёзган эди. Германиядаги реформаторлар ҳаракатининг арбобларидан бири Себастьян Франк ўзининг «Тинчликнинг жанговар китобчаси»да (1539 йил) урушни «одамларнинг табиатига хилоф бўлган ҳайвоний, ваҳшиёна иш» деб атайди. У 1525 йилги деҳқонлар уруши сингари ҳокимлар ва мустабидларга қарши олиб бориладиган урушларнигина адолатли деб билади.

Инглиз мутафаккири Вильям Пени Франция Аугусбург иттифоқига қарши олиб борган урушда оғир ва бефойда қурбонлар берилганидан ғазабланиб, «Европадаги ҳозирги ва келажакдаги тинчлик тўғрисида тажриба»сида (1693 йил) бундай дейди: «1688 йилдан буён Венгрияда, Германияда, Фландрияда, Ирландияда ва денгизларда олиб борилаётган бу урушнинг қонли фожиасини кўриб туриб юраги жиз этмаган киши инсон эмас, балки мисдан ёки тошдан ясалган ҳайкалдир». У давлатларнинг умумий иттифоқини тузиш тўғрисидаги ғояни илгари суради. XVIII аср бошларида француз маърифатпарвари Сен-Пьер ҳам худди шу фикрни бирмунча бошқачароқ тарзда баён қилади. Ж. Ж. Руссо бу фикрни янада ривожлантиради. У ҳам «Абадий тинчлик тўғрисидаги мулоҳаза» деган мақоласида (1761 йил) давлатларнинг аллақандай тинч иттифоқини тузишни ёқлаб чиқади-ю, лекин Сен-Пьернинг лойиҳаси гарчанд оқилона бўлса ҳам, амалга ошириш воситалари нуқтаи назаридан қараганда, айни маҳалда жўн лойиҳадир, деб таъкидлайди. Руссонинг фикрича, давлатларнинг тинч иттифоқига эришиш шарти революциядир; у урушларнинг социал сабабларини очиб ташлашга уринади: «Ҳамма нарсадан кўра шуни тушуниш осонроқки, бир томондан, урушлар ва ғалабалар билан, иккинчи томондан, мустабидликнинг тараққиёти бир-бирига ўзаро ёрдам беради; қулларча итоаткор бўлган халқ орасидан истаганча пул ва одам олиш мумкин, шу тариқа бошқа халқларни қулликка солиш мумкин».

Халқаро тинчлик ғояси Германиядаги ижтимоий тафаккур оламида Кант, Фихте, Гердер томонидан қўллаб-қувватланди. «Агар уруш мажбурий суратда ўз-ўзини мудофаа қилиш бўлмай, тинч қўшни халққа раҳмсизларча ҳужум қилишдан иборат бўлса, бундай уруш одамгарчиликка мутлақо тўғри келмайдиган ваҳшиёна ишдир, бунинг натижасида ҳужумга дучор қилинган халқнинг ўзигина эмас, балки айни маҳалда урушни бошлаган халқ ҳам қирилиб кетиши ва хонавайрон бўлиши мумкин. Энг олий мавжудот учун ҳеч бир сабабсиз бир-бирини қириб ташлаётган икки армияни кўриб туришдан ҳам жирканчлироқ манзара бормикин?» — деган масалани қўяди Гердер «Инсонпарварликни рағбатлантириш учун ёзилган мактублари»да (1793—1797 йиллар).

Бу ғоя рус олимлари ва жамоат арбобларининг асарларида ҳам ўзининг сезиларли аксини топди. Урушларнинг қаттиқ душмани бўлган Радишчев (1749—1802 йиллар) жамиятни қайта қуриш, революция йўли билан республика барпо этиш орқали урушлардан қутулиш мумкин, деб билди. XIX аср бошларидаги атоқли олим Малиновский «Уруш ва тинчлик тўғрисидаги мулоҳаза» деган илмий асарида (1803 йил) бундай деди: «Уруш одамларни ҳалок қилишга интилган инсоний ақл-идрок санъатини йиртқич ҳайвонларнинг тамомий ваҳшати билан бирлаштириб, инсон ўз табиатига кўра дучор бўлиши мумкин бўлган ҳамма кулфатларни ўз ичига олади. Уруш ҳамма жойда қонли из қолдирадиган жаҳаннам даҳшатидир».

Ўз-ўзидан маълумки, инсониятнинг тинчлик тўғрисидаги асрий орзусини акс эттирган бу планлар ва лойиҳалар фақат урушларни қоралашдан нарига ўтмаган эди. Кўпчилиги халқларнинг ва уларга бош бўлиб турган ҳукмдорларнинг ақл-заковатига ҳавола қилинган бу планлар ва лойиҳалар ўша вақтда ҳам, кейинчалик капитализм ҳукмрон формация бўлиб қолгандан сўнг ҳам амалга оширилиши мумкин эмас эди: бу муддаоларни рўёбга чиқариш учун моддий негиз ва реал ижтимоий кучлар йўқ эди. Аксинча, капитализм ўзи билан янги урушлар олиб келди, бу урушлар тобора кўп қурбонлар беришни талаб қилди. «Ақл-идрок давлати батамом ҳалокатга учради... Ваъда қилинган абадий тинчлик турнақатор чексиз истилочилик урушларига айланиб кетди», — деб ёзган эди Энгельс (К. Маркс ва Ф. Энгельс, Асарлар, 2- нашри, 20- том, 267- бет).

Капитализм ўзининг энг олий ва сўнгги босқичи — империализмга ўтгач урушларнинг доимий хавфи кучайиб кетди. «Капитализм даврида ва айниқса унинг империалистик босқичида, — деб таъкидлади В. И. Ленин, — урушларнинг бўлиши муқаррар» (Асарлар, 21- том, 164-бет).

Тинчлик — ҳамма халқларнинг эзгу мақсади, ялпи талаби ва умумий умидидир, дейилади АҚШ Компартияси XVII Миллий съездининг «Асосий сиёсий резолюцияси»да. Шу чоққача бу авлоддан-авлодга кўчиб юрувчи, рўёбга чиқмайдиган орзу, амалга ошмайдиган идеал эди. Бу орзуни ҳақиқатга, жаҳондаги барча халқларнинг турмуш кечириш тарзига айлантириш учун ҳозирги вақтда шарт-шароитлар етилди.

Фақат марксизм-ленинизмгина инсониятга урушларни йўқ қилишга ва ер юзида абадий тинчлик ўрнатишга олиб борувчи йўлни кўрсатиб берди. Тарих бу улуғ вазифани коммунизм зиммасига юклади.

КОММУНИЗМНИНГ ТАРИХИЙ ВАЗИФАСИ

Ленин империализм даврида урушларнинг бўлиши муқаррарлиги тўғрисидаги хулосани баён қилган пайтда империализм ҳамма ёқни қамраб олган система бўлиб, капиталистик монополиялар уруш ва тинчлик тақдирини ўзи истаган тарзда ҳал қилиб келар эди. Бизнинг давримизда аҳвол тамомила ўзгариб кетди: империализм халқаро муносабатларда асосий ролни ўйнамайдиган бўлиб қолди, социалистик системанинг салмоғи эса тобора ортиб бормоқда, урушга қарши чиқаётган ижтимоий ва сиёсий кучлар мустаҳкамланиб олди.

«Бу шароитда, — дейилади КПСС XX съездининг резолюциясида, — модомики империализм мавжуд экан, урушларнинг чиқиши учун иқтисодий асос ҳам сақланиб қолади, деган ленинча қоида ўз кучини сақлайди, албатта. Шунинг учун ҳам биз жуда ҳушёр бўлмоғимиз лозим. Ер юзида ҳозирча капитализм бор экан, капиталистик монополияларнинг манфаатларини ҳимоя қилувчи реакцион кучлар бундан кейин ҳам ҳарбий авантюраларга ва агрессияга интиладилар, уруш бошлаб юборишга урина оладилар. Лекин фатал суратда муқаррар урушлар йўқ. Ҳозирги вақтда қудратли ижтимоий ва сиёсий кучлар мавжуд бўлиб, бу кучлар империалистларнинг уруш бошлашига йўл қўймаслик учун, башарти империалистлар уруш бошлашга уринганлари тақдирда — агрессорларга қақшатқич зарба бериш, уларнинг авантюристлик планларини бузиб ташлаш учун жиддий воситаларга эгадирлар».

КПСС XXI съезди социалистик лагернинг янги муваффақиятлари бутун дунёдаги тинчликсевар кучларнинг ўсишига ва мустаҳкамланишига олиб келажагини таъкидлагач, «жаҳоннинг бир қисмида капитализм сақланиб қолган тақдирда ҳам, ер юзида социализм тўла ғалаба қилмасданоқ, кишилик жамиятининг ҳаётида жаҳон урушига барҳам беришни таъминлайдиган реал имконият пайдо бўлади» деган энг муҳим қоидани ўз резолюциясига ёзиб қўйди.

КПСС XXII съезди ҳозирги даврда урушнинг олдини олиш проблемасини ривожлантиришда яна бир қадам қўйди. Съезд резолюциясида бундай дейилади: «Ҳозирги замон шароитида бутун бир даврга мўлжалланган тинч-тотув яшашга эришиш перспективаси очилдики, бу даврда инсониятни ҳозир бир-биридан ажратиб турган социал ва сиёсий проблемалар ҳал қилиниши лозим».

Тинчлик ишига таянч бўлаётган ижтимоий ва сиёсий кучлар қардош партияларнинг ҳужжатларида равшан кўрсатиб қўйилган. 1960 йилги Баёнотда бундай дейилади: тарихда биринчи бўлиб катта ва уюшган кучлар — фан ва техниканинг ҳал қилувчи тармоқларида жаҳон биринчилигини қўлга киритган қудратли Совет Иттифоқи; ўзининг жуда катта моддий ва сиёсий қувватини тинчлик ишига хизмат қилдираётган бутун социалистик лагерь; Осиё, Африка, Латин Америкасида сони тобора кўпаяётган, тинчликнинг сақланиб қолинишидан ғоят манфаатдор бўлган тинчликсевар давлатлар; халқаро ишчилар синфи ва унинг ташкилотлари, аввало, коммунистик партиялар; мустамлакалар ва қарам мамлакатлардаги халқларнинг миллий озодлик ҳаракати; тинчлик учун курашчиларнинг бутун жаҳон ҳаракати; империалистларнинг уруш бошлаш йўлига қўшилмаётган ва тинч-тотув яшашни талаб қилаётган бетараф мамлакатлар урушга қарши чиқмоқдалар.

Совет Иттифоқи фан, техника тараққиётининг асосий соҳаларида шаҳдам қадамлар билан илғор позицияларга кўтарилмоқда. Советлар мамлакатидаги илмий техника даражаси ва Советлар мамлакатининг иқтисодий қудрати СССРнинг космосни ўзлаштиришдаги муваффақиятларида ва, жумладан «Восход» кемасининг уч космонавт билан яқинда қилган парвозида ўзининг асл ифодасини топди. Совет Иттифоқининг ғоят катта иқтисодий ва ҳарбий потенциали тинчлик ва халқаро хавфсизлик ишига хизмат қилдирилмоқда.

Жаҳон социалистик системаси кишилик жамияти тараққиётининг ҳал қилувчи омилига айланиб бормоқда: тинчлик, демократия ва социализм манфаатларини кўзлаб, унинг ижтимоий ривожланишининг боришига кўрсатаётган таъсири муттасил ошмоқда. Ҳозирги вақтда барча социализм мамлакатларининг аҳолиси ер юзи аҳолисининг 35,6 процентини ташкил этади, уларнинг экономикаси капиталистик экономикага нисбатан анча юксак суръатлар билан ривожланмоқда: социалистик мамлакатларда (1958—1963 йилларда) саноат маҳсулоти йилига ўрта ҳисобда 10,6 процент кўпайди. Чехословакия Коммунистик партиясининг XII съездига Марказий Комитетнинг Ҳисобот докладида бундай дейилади: «...жаҳон тарихининг ривожланишини, тинчликни сақлаб қолиш масаласи сингари инсоният учун энг муҳим бўлган масалаларнинг ҳал қилинишини капитализм эмас, балки тобора кўп даражада социализм белгилаб бермоқда».

Халқаро ишчилар синфи ва унинг ташкилотлари сўнгги йилларда сон жиҳатидан ўсди ҳамда меҳнаткашларнинг бошқа табақалари ўртасида тағин ҳам кўпроқ обрўга ва таъсирга эга бўлиб қолди. Маркс 1867 йилда «...турли мамлакатлардаги ишчилар синфининг бирлаштириш оқибат натижада халқлар ўртасидаги урушларни амалга ошмайдиган иш қилиб қўймоғи керак», деган эди (К. Маркс ва Ф. Энгельс, Асарлар, 16-том, 556-бет). Ленин 1913 йилда бундай деб таъкидлаган эди: «Тинчлик учун бирдан-бир гарантия — ишчилар синфининг уюшган, онгли ҳаракатидир» (Асарлар, 19-том, 69-бет). Ҳозирги вақтда Жаҳон касаба союзлари федерацияси 120 миллион кишини, Эркин касаба союзлари халқаро конфедерацияси (унда социал-демократиянинг таъсири устун даражада) 57 миллион кишини бирлаштиради. Ишчиларнинг бошқа халқаро ва миллий ташкилотлари ҳам мавжуд; уларнинг кўпчилиги тинчлик учун кураш позицияларида қаттиқ турибди. Африка қитъасида касаба союзларининг умумафрика федерацияси ва Африка касаба союз конфедерацияси ташкил этилган. Коммунистлар тинчлик учун энг изчил курашчилардир; ҳозир 90 дан ортиқ мамлакатда марксчи-ленинчи партиялар мавжуд бўлиб, уларнинг сафларида 42 миллиондан ортиқ киши бор.

Миллий озодлик ҳаракати империализмнинг негизларини қўпормоқда. 1960 йилги Баёнотда бундай дейилади: «Мустамлака қуллиги системасининг миллий озодлик ҳаракати тазйиқи остида емирилаётганлиги жаҳон социализм системаси вужудга келганидан кейин, ўзининг тарихий аҳамияти жиҳатидан иккинчи ҳодисадир». Жаҳоннинг носоциалистик қисмидаги **тинчликсевар давлатлар** империализмга қарам бўлмаган мустақил ташқи сиёсий йўлни тобора муайян даражада ўтказиб келмоқда. Бу давлатлар социалистик системадаги мамлакатлар билан биргаликда жаҳонда инсониятнинг қарийб учдан икки қисмини ўз ичига олувчи жуда кенг зонани ташкил қилади. Империалистик пропаганда, **қўшилмаслик сиёсатини** давримизнинг актуал проблемаларидан чекиниш деб, тинчлик ва агрессия кучларининг курашида бетарафлик деб тасвирлашга уринмоқда. Қўшилмаган мамлакатлар давлат ва ҳукумат бошлиқларининг шу йил 5 октябрдан 10 октябргача Қоҳирада бўлиб ўтган II Конференцияси ҳужжатлари реакцион пропаганданинг ана шу беҳуда уринишларини чиппакка чиқармоқда. Конференция ёппасига ва батамом қуролсизланиш ғоясини қатъиян қўллаб-қувватлади; у атом энергиясидан тинч мақсадларда фойдаланилишини, ядро қуроли синовларининг ҳамма турлари тақиқлаб қўйилишини, ядросиз зоналар барпо этилишини, бундан кейин ядро қуролининг тарқалишига йўл қўймасликни ва батамом йўқ қилиб ташлашни ёқлаб фикр билдирди. Конференция ўз Декларациясига: «Империализм, эски ва янги мустамлакачилик халқаро кескинлик ва конфликтнинг асосий манбаидир, чунки шулар бутун дунёда тинчлик ва хавфсизликка таҳдид солмоқда» деган сўзларни ёзиб қўйди.

Тинчлик учун курашувчиларнинг жаҳон ҳаракати — ҳозирги замоннинг ғоят кенг ҳаракатидир. 1949 йилда айни бир маҳалда Париж ва Прагада тинчлик тарафдорларининг жаҳон конгресси ўтказилган пайтда барча тинчликсевар кучларни бирлаштиришга асос солинган эди. Ҳаракатнинг раҳбарлик органи сифатида 1950 йилдаги Иккинчи конгрессда Жаҳон Тинчлик кенгаши тузилди. Унинг атом уруши хавфига қарши чиқарган Мурожаатномасига 650 миллиондан кўпроқ киши қўл қўйди. Бу нарса халқ оммасининг ташқи сиёсатга ўтказаётган таъсири ошиб бораётганлигини акс эттириб турибди. Демократик ёшлар жаҳон федерацияси, хотин-қизлар халқаро демократик федерацияси, Халқаро студентлар союзи, атом уруши хавфига қарши курашувчи олимларнинг Доимий Погуош комитети, Қаршилик кўрсатиш ҳаракат қатнашчиларининг халқаро федерацияси, Журналистларнинг халқаро ташкилоти, демократ юристларнинг халқаро уюшмаси, Халқаро кооператив иттифоқи, уруш ветеранларининг жаҳон федерацияси ва бошқа шу каби йирик, ваколатли ташкилотлар тинчлик учун курашда актив қатнашмоқда.

(Давоми бор).

БРАК ВА ХЎЖАСИЗЛИККА ЎТ ОЧАЙЛИК

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ПАРТИЯ-ДАВЛАТ КОНТРОЛИ КОМИТЕТИДА

Мирзачўл партия ва халқнинг ҳиммати туфайли мўл-кўлчилик ўлкасига айланмоқда. Қурувчиларнинг моҳир қўллари билан ўнлаб совхозлар, юзлаб ҳар хил гидротехника иншоотлари, уйлар, мактаблар, клублар, посёлкалар бунёдга келтирилди, минглаб километр масофадаги автомобиль йўллари Мирзачўлнинг узоқ жойларини бир-бирига боғлаб турибди. Лекин партиямиз, бизга ютуқлар ўзимизники, камчиликлардан кўз юммаслик керак, чунки уларни бартараф қилиш мамлакатимизнинг эзгу мақсадга томон одимларини тағин ҳам тезлаштиради, деб таълим беради. Ҳозир партия ва ҳукуматимиз социалистик хўжаликнинг самарали бўлиши ҳамда рентабеллигини ошириш проблемаларини ҳар қачонгидан ҳам биринчи ўринга қўймоқда. Бу жиҳатдан қараганда маҳсулот сифатини яхшилаш муҳим аҳамиятга эгадир.

Афсуски, бизда айрим қурилиш ташкилотлари ва корхоналарнинг раҳбарлари қурилиш-монтаж ишлари, тайёрланаётган маҳсулотнинг сифатига масъулиятсизлик билан қараб келмоқдалар, ишлаб чиқариш ва технология қоидаларининг бузилаётганига муросасозлик қилмоқдалар.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва Министрлар Советининг Партия-давлат контроли комитети «Голодностепстрой» йўл-қурилиш бошқармасида қурилаётган йўллар сифатсиз эканлиги ҳамда техникадан самарасиз фойдаланилаётганлиги ҳақидаги масалани яқинда кўриб чиқди.

Бу бошқарма йўл қурилиш ишлари технологиясини мунтазам равишда бузган, йўллар қуришда лойиҳаларга амал қилинмаган. Кўпинча йўл устига ётқизиладиган қатламлар алоҳида-алоҳида намлатилиб, устидан текислагич юргизилмаган, сифатсиз қоришма ишлатилган, унда шағал керагидан 30-40 процент кам бўлган.

Буларнинг ҳаммаси йўлларнинг сифатсиз бўлишига олиб келди. 6-7 йилга мўлжаллаб қурилган йўллар кўпинча бир йил ичидаёқ яроқсиз бўлиб қолмоқда. Уларни капитал ремонт қилишга кейинги йиллар ичида 250 минг сўмдан ортиқ маблағ сарфланди. Оқибатда мамлакат экономикасига ва манфаатларига анча зарар етказилди.

Бошқармада техникадан жуда ёмон фойдаланиляпти. Қурилиш машиналари ва механизмлари ремонт қилинмасдан пала-партиш ишлатилмоқда. Экскаваторлар, бульдозерлар, скрейперлар ва бошқа машиналардан фойдаланиш коэффициенти жуда паст бўлиб, 30-40 процентдан ошмайди.

Қурилиш материалларини ҳисобга олиш ўз ҳолига ташлаб қўйилганлиги халқ бойлиги ҳисобига мол дунё орттирмоқчи бўлган шахслар учун қўл келяпти.

Йўл қурилиш бошқармаси раҳбарлари бундан хабардор бўлсалар-да, ҳеч қандай чора кўрмадилар.

Қурилаётган 2-корхоналар дирекцияси бошлиқлари иккиюзламачилик ва масъулиятсизлик кўрсатдилар. Дирекция заказчи бўлишга қарамасдан, йўл қурилиши ишларининг сифати устидан керагича назорат қилмади, сифатсиз қурилган йўлларни ҳам қабул қилиб олаверди.

«Голодностепстрой» бошқармаси (йўл қурилиши бошқармаси ҳамда 2-корхоналар қурилиши дирекцияси шу бошқармага қарайди) йўлларнинг сифатсиз қурилаётганлиги ҳамда йўл қурилиши бошқармасидаги хўжасизликлар ҳақида кўплаб шикоятлар олган. Йўллар барвақт ишдан чиқаётгани сабабли уларнинг капитал ремонти учун катта маблағлар сарфланаётганлиги, шунингдек техникадан ёмон фойдаланилаётганлиги бошқармага яхши аён эди. Бироқ «Голодностепстрой» бошқармаси йўл қурилиши бошқармасида тартиб ўрнатиш юзасидан чора кўриш у ёқда турсин, ҳатто ишда жиддий камчиликлар бўлишига қарамай, унинг бошлиқларини мунтазам равишда мукофотлаб, бракчиларга шу тариқа кенг йўл очиб қўйди.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Партия-давлат контроли комитети бу масалани муҳокама қилиб, ишларни сифатсиз бажарилишида ҳамда хўжасизликка йўл қўйилишида айбдор бўлган шахсларни қаттиқ жазолади.

Бракка йўл қўйгани ва автомобиль йўллари қурилишида кўзбўямачилик қилгани оқибатида давлатга жиддий зарар келтирилганлигини ҳисобга олиб, Комитет йўл қурилиши бошқармасининг собиқ бошлиғи Н. Н. Книшевга пул жаримаси солди, йўл қурилиши бошқармасининг ҳозирги бошлиғи Н. Б. Баймировга огоҳлантириш билан қатъий виговор эълон қилди, бош инженер В. Н. Потапенкони эса ишдан бўшатди.

Қурилаётган 2-корхоналар дирекциясининг бош инженери А. Г. Медьведевга сифатсиз бажарилган ишларни қабул қилиб, унга ҳақ тўлагани учун виговор эълон қилинди.

Комитет «Голодностепстрой»нинг бошлиғи ўртоқ Низомовни қатъий огоҳлантирди ҳамда унинг зиммасига йўл ишлари сифатини яхшилаш, йўл қурилиши бошқармаси ҳамда қурилаётган 2-корхоналар фаолиятини яхшилаш, қурилиш материалларини сарф қилиш ва уларни ҳисобга олиш, қурилиш техникасидан фойдаланишда зарур тартиб ўрнатиш вазифасини юклади.

ЎЗБЕКИСТОН ЖУРНАЛИСТЛАР СОЮЗИДА

Ўзбекистон Журналистлар союзи правлениесининг президиуми «Етти йиллик амалда» номли VI республика фотовиставкасини ташкил этишга қарор қилди. Бу виставкада етти йилликнинг олтинчи йилида Ўзбекистон меҳнаткашлари эришган муваффақиятларини акс эттирувчи 215 та қора-оқ ва рангли фотографиялар қўйилади. Виставка Матбуот куни — 1965 йил 5 майда очилади.

Декабрнинг иккинчи ярмида публицистикага бағишлаб республика семинари ўтказиш белгиланди. Қуйи матбуот тажрибасини ўзаро алмашиш мақсадида кўп тиражли газета редакторларининг бир группасини Москва корхоналарига ижодий командировкага юборишга қарор қилинди.

Президиум «Журналист ва воқеа» деган темада яқинда Тошкентда мунозара ўтказилганлигини маъқуллади. Бу мунозарада матбуот ходимларидан 250 дан ортиқ киши қатнашди. (ЎзТАГ).

МОСКВАДА ЎЗБЕКИСТОН ҚЎШИҚЛАРИ

Қалбимиз қувончларга тўлган кезларда биз энг эзгу, энг гўзал нарсаларни баҳам кўриш учун дўстлар билан учрашишга интиламиз. Шунинг учун ҳам биз шундай пайтларда гапни ҳамма кишилар учун тушунарли бўлган қўшиқлардан бошлаймиз... Ўзбекистон ўз қўшиқларини пойтахтга манзур қилиш ниятида эканини ва бу қўшиқлар янги ҳаёт қураётган халқнинг меҳнат зафарларини тараннум қилишини москваликлар аллақачонлар эшитган эдилар.

Сон-саноқсиз афишалар, пойтахт радиоси Ўзбекистон адабиёти ва санъати арбобларининг Москвага келишидан хабар берди. Серқуёш республикамизнинг биринчи намояндалари — Алишер Навоий номидаги ўзбек опера ва балет театрининг коллективи Москвага келди. Уларнинг йўли Ленинград орқали ўтди. Улар қаҳрамон шаҳар аҳолисини икки ҳафта давомида ўз санъатлари билан таништириб, энди Москвага келдилар. Ўзбекистон театри Съездлар саройи саҳнасида «Хоразм қўшиғи», «Дон Жуан», «Семурғ», «Пан воевода», «Кулувчан киши» спектаклларини ҳамда Ўзбекистон санъат усталарининг бир неча концертини намойиш қилади.

Москваликлар республикамизнинг театр санъатини яхши биладилар. Шу йилнинг ўзидагина республиканинг икки машҳур коллективи — Ҳамза номидаги академик театр ҳамда Муқимий номидаги музикали драма ва комедия театри пойтахтда бўлди.

Навоий номидаги опера ва балет театри спектаклларига томошабинларнинг қизиқиши айниқса катта. Рус балетининг бешиги бўлган Ленинградда Ўзбекистон санъат арбоблари катта муваффақият қозондилар.

Москваликлар республикамизнинг театр санъати билангина эмас, балки шунингдек энг яхши кинофильмлари билан ҳам танишадилар. Ўзбек фильмлари фестивалида эски картиналар билан бир қаторда, «Самолётлар ерга қўнмади», «Изларинг», «Дашт осмони» кинофильмлари намойиш қилинади, актерлар, режиссёрлар, сценарийчилар томошабинлар билан учрашадилар.

Бир неча кундан кейин Ўзбекистон адибларининг катта бир группаси Москвага келади. Улар корхоналарда, газета ва журнал редакцияларида бир неча ижодий учрашувлар ўтказадилар, Москва ёзувчилари ҳузурида бўладилар. Ўзбек поэзиясининг катта кечаси ўтказиш мўлжалланмоқда.

Чайковский номидаги концерт залида ўзбек композиторларидан С. Бобоев, А. Козловский, Ф. Назаров, М. Ашрафий, А. Берлин, Г. Қодиров ва бошқаларнинг асарлари ижро этилади.

Ўзбекистон ССР ва республика Компартияси 40 йиллигига бағишланиб Москвада ўтказилган дастлабки тадбирларни архитекторлар бошлаб бердилар, деса бўлади. Улар «Ўзбекистон архитектураси 40 йил ичида» деган виставкани очдилар. Москвадаги юбилей тантаналарида республиканинг рассомлари ҳам қатнашадилар.

СССР Халқ хўжалиги ютуқлари виставкасида 15 декабрда Ўзбекистон куни ўтказилади. Ўзбекистон кунида санъат усталари, адабиёт, кино арбоблари қатнашадилар.

Шундай қилиб, пойтахтимизда Ўзбекистон қўшиқлари янграйди. Бу қўшиқлар 9 декабрдан бошлаб театрлар, концерт заллари, ишчи клубларида жаранглаб эшитила бошлайди. Ўзбекистон қўшиқлари бепоён пахта далалари тўғрисида, янги қурилишлар тўғрисида, Фарғона водийсининг ажойиб боғлари тўғрисида, совет халқларининг қардош оиласида порлоқ истиқбол яратаётган Ўзбекистон кишилари тўғрисида ҳикоя қилади.

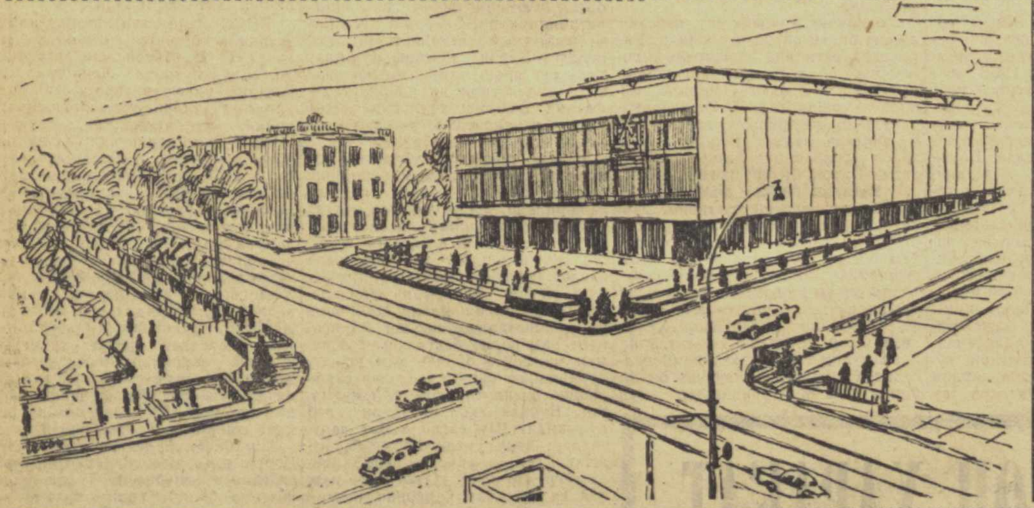

Тошкент Театр майдонидаги Марказий универмаг.
Рассом **Я. Исмоилов** чизган.

МАКТАБГА ОЛТИ ЁШДАН

ЕРЕВАН. (ТАСС мухбири). Арманистон педагогика фанлари илмий тадқиқот институтининг ходимлари болаларни олти ёшдан бошлаб мактабларда ўқитиш мумкин экан, деган фикрга келдилар.

Шу институтнинг ходимлари ишлаб чиққан системага мувофиқ, болаларни бошланғич мактабда — аввал тайёрлов ёки «нуль» синфида, сўнгра эса — биринчи, иккинчи ва учинчи синфда ўқитиб, улар тўрт йил деганда бошланғич маълумотга эга бўладилар. Ўқишнинг биринчи йили мобайнида бола одатдаги биринчи синф ҳажмидаги маълумотнинг тахминан ярмини олади (тилдан алифбени, арифметикадан ўн доирасида тўрт амални ўрганади). Бу эса олти яшар болани ортиқча банд қилиб қўймай, бошланғич мактабни уч йил ичида ўқиб тугатиши учун зарур бўлган билимларни бериш имкониятини вужудга келтиради.

Арман педагогларининг усулини синаш тажрибалари 1962—1963 ўқув йилида шаҳардаги икки мактабда ва республика қишлоқларидаги мактаблардан бирида ўтказила бошланди. Ҳозирги вақтда 105 ўқувчининг ҳаммаси учинчи синфда муваффақият билан ўқимоқда. Улар учун махсус программалар ва ўқув планлари, шунингдек машғулотлар тартиби тузиб берилган.

Янгиер янгиликлари

ГАЗ КЕЛДИ

«Дружба» совхозининг 3, 4, ва 2-«Боёвут» совхозининг 7-бўлимларидаги хонадонлар газлаштирилди. 7-бўлимда яқинда фойдаланишга топширилган 48 хонадонда Ильич чироқлари порламоқда.

ПЛАНДАН ТАШҚАРИ

Янгиер бошқармасидаги «Коммунизм» колхози чорвадорлари давлатга пландаги 340 тонна ўрнига 380 тонна сут етказиб бериб, планни ошиғи билан адо этдилар. Улар йил охиригача яна 40 тонна сут етказиб беришга аҳд қилдилар.

ОБУНА ҚИЗҒИН

Районда газета-журналларга обуна бўлиш қизғин бормоқда. 1-«Боёвут» совхозининг 9-бўлим бошлиғи Х. Норчаев 43 сўм 56 тийинлик, партия ташкилотининг секретари У. Анорбоев 41 сўм 12 тийинлик газета-журналларга ёзилдилар.

Я. БОБОЕВ.

ҲОДИСА

ҚИРҒИЗ БОҚИЕВНИНГ ЖАСОРАТИ

«Қил чўтка» фабрикасининг катта ҳовлисида ловуллаб ёнаётган қоғоз картонга кўзи тушиб қолган Қирғиз Боқиев телефонга югурди:

— Алло... ўт тушди!

Ўт ўчирувчилар командаси етиб келгунча Қирғиз ўт билан олишди.

Шундай қилиб «Қил чўтка» фабрикасининг қурилиш материаллари ёнғиндан сақлаб қолинди. Фабрика маъмурияти Қ. Боқиевни қимматбаҳо буюмлар билан мукофотлади.

Г. КАРИМОВА,
Самарқанд.

ФЕЛЬЕТОН

ЖОНСИЗ ШТАТЛАР

Бошқа шаҳарларда қанақалигини билмаймиз-ку, лекин Тошкент шаҳрида меҳнаткашлар штатларни аллақачон классификация қилиб қўйишган: катта штат, кичкина штат, жонли штат, жонсиз штат; керакли ва мутлақо кераксиз штат. Кўриниб турибдики, штатлар ҳам жонли ва жонсиз бўларкан. Ўртоқ Шоабдураҳмонов қўшни идорада ишлайди. Эрталаб келиб чуст нусха дўпписини столнинг устига қўядида, ўзи кечгача йўқ бўлиб кетади. Кечқурун шаҳарнинг нариги бурчагидан қўнғироқ қилиб ошни дамладик. Дўппимни ола келинглар дея илтимос қилади. Инспектор Ғози Ғуломжонович билан қайси штатда ишлаётганини ўзи ҳам билмайдиган Олимжон Олимжонович кун бўйи хонанинг ичидан беркитиб олиб, шахмат ўйнашади.

— Отларимнинг гижинглаб юришини кўринг! — дейди бири ростмана отдек оёқларини тапиллатиб.

— Филларим, жангга ташланинг! — дейди иккинчиси завқи ошиб.

Булар идорага шахмат ўйнаш учун келмайдилар, йўқ, зинҳор бундай деб ўйламанг. Терлаб-пишиб ишлаш учун енг шимариб келадилар. Аммо қилалиган ишнинг тайини йўқ. Онда-сонда бажариладиган юмушнинг ҳам ҳеч кимга кераги йўқ. Зерикишади, зерикишгандан кейин, нима, шахмат ўйнамай ёш болалардек от-от ўйнаб бир-бирларининг елкасига минишсинми!

Тошкент темир йўли ресторанлар трестининг шаҳримизда ҳаммаси бўлиб икки ресторани бор, икки ресторанга 30 дан ортиқ катта-кичик штати билан махсус трест раҳбарлик қилмоқда: бош бухгалтер, бош кассир, бош инспектор, бош калкулятор... э борингки, ҳаммаёқни «бош» босиб кетган.

— Шу икки ресторанни Тошкент ресторанлар трестига қўшиб қўяқолсаларинг бўлмайдими? — сўраймиз трест бошлиғи Обид Отахўжаевдан.

— Бўлади.

— Нега энди амалга оширақолмайсизлар?

— Мумкин эмас-да.

— Нега?

— Бошқа шаҳарларда ҳам ресторанларимиз бор, шунинг учун мумкин эмас.

— Уларга ҳам сизлар раҳбарлик қиласизларми?

— Ҳафтанинг чоршанба кунлари қўнғироқ қиламиз, ойда икки марта телефонограмма юборамиз, ундан кейин борди-келди ҳам қилиб турамиз.

— Ўша ресторанларни ҳам маҳаллий трестлар ихтиёрига берса бўлмайдими?

— Айни муддао бўларди. Чунки ресторанларга маҳсулотни маҳаллий трестлар етказиб беради. Биз, умумий раҳбарлик қиламиз, холос. Ростини айтаверайми?

— Айтаверинг.

— Ростини айтсам, гап бундай: бир вақтлар темир йўл станциялари қошидаги ресторанларни маҳсулот билан таъминлаш марказлаштирилиб, трестлар тузилган эди. Энди эса ҳаммаёқда мўл-кўлчилик... Масалан, Тошкентдан Қўқонга кира ҳақи тўлаб сўлиган помидор ташишнинг ҳожати йўқ. Ўша ерда ишлаётган ресторанга Тошкентдан туриб ундоқ қил, бундоқ қил дея хўжа кўрсинга раҳбарлик қилишнинг ҳам кераги қолмади... Ишқилиб, бир вақтлар трестимиз фойдали бўлган эдида...

Республика савдо министрлигига бу трест энди ортиқча бўлиб қолганлиги, йилига 39 минг сўм пул бекорга сарфланаётганлиги хусусида Тошкент шаҳар ижроия комитетининг молия бўлими айтавериб чарчади, ёзишмалар жўнатавериб, почтачиларни гаранг қилиб юборди, папкалар қоғозларга тўлиб кетди.

Завод-фабрикаларга йўлингиз тушганда штатларни суриштириб кўрганмисиз, кап-катта одамлар оғизларини кап-кап очиб эснаб ўтирганини, домино ўйнаб шеригини эчки қилиб стол тагидан ўтказаётганини ҳеч кўрганингиз борми? Техникамиз катта одимлар билан ўсиб боряпти, янги-янги станоклар, янги-янги машиналар, «ақлли» механизмлар кетма-кет ишга тушиб, қўл меҳнатини бурчакка қисиб қўяяпти. Бир вақтлар ҳар куни 30-40 киши аранг бажарадиган ишни станоклар бир-икки соат ичида тугаллаб қўяяпти. Ишчилар штати қисқариб, барча юмуш механизм зиммасига юкланган завод-фабрикалар кўп, буларнинг баъзиларида штатлар ҳамон эскича, раҳбарлик ҳамон эски қолипда.

Тошкент «Электромашстроитель» заводида худди қизиқчилик учун шундай қилгандек 401 ишчига 90 та раҳбар бошчилик қилмоқда. Бу заводда ҳаммаси бўлиб 114 киши ишлаб чиқариш билан бевосита шуғулланмасдан маош олади.

— Ўҳў, штатни жуда кўпайтириб юборибсизлар-ку! — сўраймиз завод директори Саломат Муҳаммаджоновадан.

— Иш тезроқ юришсин дедик-да.

— Бошқариш аппарати ихчамроқ бўлса, иш юришмайдими?

— Нега юришмас экан, юришади, — деб тушунтирди директор, — штатимиз ўзи шунақада. Яқинда қоровуллар штатини ҳам 15 га етказиб олдик.

— Штатда тасдиқланганн 10 та эди-ку? — сўраймиз яна.

— Қолган 5 тасига ишчилар ҳисобидан бир амаллаб ҳақ тўлаяпмиз, ишқилиб бекорга ишлатаётганимиз йўқ.

Вентилятор цехида 3 сменага, нима учундир, 5 та смена мастери тайинланган, ремонт цехида 2 та смена мастерига битта старший ҳам тайинлаб қўйишган. Бошқа завод, фабрикаларда ишни цехсиз усулда ташкил қилиш тадбири кўрилаётган бир пайтда, бу ерда, ўчакишгандек цех бошлиқларига катта-катта маошлар билан ўринбосарлар ҳам тайинлаб қўйишган.

— Ўринбосарлар нима иш қилади? — сўраймиз Саломат опадан.

— Ўринбосарларми, хўш, нима десам экан? — ўйланиб қолди Муҳаммаджонова, — ўринбосарлар ўз бошлиқларига ўринбосарлик қилишади...

Иккинчи силикат буюмлари заводининг раҳбарлари штатни кенгайтириб, бошқариш аппаратини катталаштиришда, афтидан, «Электромашстроитель» заводи раҳбарлари билан мусобақалашиб қолганга ўхшайдилар. Бу ерда ҳам 4 ишчига бир раҳбар тўғри келади, яъни завод коллективини юз процент деб олсак, шундан 27 процентини бошлиқлар ташкил қилади. Бошлиқлар кўпайгани учунми, ёки бошқа бирор сабаби ҳам борми, ҳар ҳалай, завод фойда келтириш ўрнига йилига 7 минг сўм атрофида зарар келтириб турибди. Директор Ю. М. Миркамоловдан:

— Заводни қолоқликдан чиқариш ҳақида ўйлаяпсизларми? — деб сўрадик.

— Ўйлаяпмиз, туну кун ўйлаяпмиз...

— Қандай тадбирлар белгиладиларинг?

— Гапни лўндаси шуки, инженер-техник ходимларимиз ҳали ҳам етарли эмас.

— Икки ишчига бир раҳбар бўлиши шартми? — деймиз қайрон бўлиб.

— Оҳ-оҳ, қани энди шундай бўлса! — дейди Миркамолов кафтларини бир-бирига ишқаб.

Штатдан ортиқча фойдаланиш, штатдаги ходимлардан унумли фойдаланмаслик, штатимиз ўзи шунақа деб ҳеч кераги бўлмаганда ҳам янги ходимларни ишга олавериш, — давлатга зарар келтиряпти. Олтмиш учинчи йили Тошкент шаҳрининг баъзи бир корхоналарида қонундан ташқари штатларга 252 минг сўмдан ортиқроқ пул тўланди. Шу йилнинг етти ойида эса 114 минг сўм беҳудага совурилди. Аммо Ўрта Осиё Халқ хўжалиги кенгашининг штатлар билан шуғулланувчи раҳбарларига, нима учундир, бу гаплар бориб етмаяпти. Бориб етганда ҳам улар:

— Ўйлашиб кўрамиз... — дейишдан нарига ўтмаяптилар. Ўйчиларнинг ўйи битгунча, давлатнинг қанчадан-қанча пуллари совуриляптику! Ўйлаганларида мана шуни ҳам қўшиб ўйлашганда жуда яхши бўларди.

Х. ТЎХТАБОЕВ,
Х. АБДУҒАНИЕВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

РАДИО

11 ДЕКАБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

6.15 — Тонгги концерт (ўзб.). 7.45 — Пионер эрталиги (ўзб.). 8.25 — Концерт (ўзб.). 9.25 — Увертюралар. 10.10 — «Сибир фантазияси». 10.30 — Т. Илҳомовнинг «Гулла ёшлигим» шеърига композитор Ф. Назаров ёзган қўшиқ ўргатилади (ўзб.). 11.15 — «КПССнинг роли муттасил ошиб бормоқда» (ўзб.). 11.25 — Шу кунларимиз тароналари (ўзб.). 13.30 — Концерт (рус.). 16.00 — Топишмоқли концерт (рус.). 16.40 — Ўзбекистон шоирлари жонажон ўлкамизни куйлайди (рус.). 18.00 — Қўшиқ ва романслар (ўзб.). 19.20 — Социалистик мамлакатлар куйлари. 20.00 — «Меҳнаткашлар манфаатини кўзлаб» (рус.). 20.10 — Эстрада концерти (рус.). 20.45 — Олимлар лабораториясида (ўзб.). 21.20 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун (ўзб.). 22.10 — Рақс ритмлари (ўзб.). 22.30 — Ўзбекистон ёзувчиларининг янги асарлари (ўзб.). 23.10 — Дам олиш кечаси (ўзб.).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

11 ДЕКАБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.00 — **Будь готов!** (тележурнал), 18.40 — **Телевизион янгиликлар**, 18.55 — **Комсомол прожектори**, **Усмирлар** (комсомол прожектори). 19.20 — **Композитор С. Туликов**, 20.00 — **Реклама ва эълонлар.**

20.10 — **Эшиттиришлар программаси.**

Ўзбек тилида: 20.15 — **Телевизион янгиликлар**, 20.30 — **Дала ишлари кундалиги**, 20.50 — **Сукунат** номли бадиий фильмнинг 1-серияси.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 19.40 — **Болалар учун диафильм**, 20.05 — **Тошкент янгиликлари.**

Рус тилида: 20.15 — **Трекда**, 20.35 — **Тошкент янгиликлари**, 20.45 — **Революциянинг оддий жангчиси**, 21.05 — **Сариқ Альна** (Марказий телестудия спектакли).

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 11/XII да **Биринчи муҳаббат**, 12/XII да **Сарақомат дилбарим.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 11/XII да Тошболта ошиқ, 12/XII да **Ўғил уйлантириш.**

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — 13/XII кеч соат 8 да Ўзбекистон ССР ва Туркманистон ССР халқ артисти **Комилжон Отаниёзов** раҳбарлиги ва иштирокида **Хоразм ансамблининг концерти.** Билетлар сотилмоқда.

КИНО

Жаноб 420 — «ДРУЖБА» (1-залда кундуз ва кечқурун), «ВАТАН» (эрталаб соат 9-50, кундуз 12-40, кеч 6-40 минут ва 9 яримда), «ЁШ ГВАРДИЯ» (кундуз 12 ва кеч 9 да), «СПУТНИК» (кундуз 12, 1, 4, 5 ва кеч 9 да).

Меҳрибон оила — «ИСКРА», «ДРУЖБА» (2-залда), «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун), «ВАТАН» (кундуз соат 3-40 ва 5-10 минутда), «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз 3, кеч 7 ва 10-40 минутда), «СПУТНИК» (эрталаб 11, кундуз 3, кеч 7, 8 ва 10 да), «МОСКВА» (кундуз 12, кеч 6 ва 10 да), «ЧАЙКА» (кундуз 5, кеч 7, 9 ва 10-40 минутда).

«Трясогузка» армияси — «МИР» (эрталаб соат 10, кундуз 12 ва 2 да), СОБИР РАҲИМОВ номли (эрталаб 11, кундуз 3 ва кеч 6-45 минутда), «ЮЛДУЗ» (кундуз 5, кеч 7 ва 9 да).

Сиполин қандай муҳим — «МИР» (кундуз соат 4, кеч 6, 8 ва 10 да), «ЁШ ГВАРДИЯ» (эрталаб 10, кундуз 3-15, 5-15 минут ва кеч 7 да), «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб 11, кундуз 1, 5 ва кеч 9 да), «ЧАЙКА» (эрталаб 11, кундуз 1 ва 3 да).

Ер-ёр (Ўзбек тилида) — НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун), СОБИР РАҲИМОВ номли (кундуз соат 1, 5, кеч 8 ярим ва 10 да).

Хаёлимдаги қиз — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Обуначилар диққатига!

«ПРАВДА» ГАЗЕТАСИГА, РЕСПУБЛИКА ГАЗЕТА ВА ЖУРНАЛЛАРИГА ҲАМДА ОБЛАСТЬ ВА РАЙОН ГАЗЕТАЛАРИГА

1965 йил учун

ОБУНА ҚИЛИШ ДАВОМ ЭТАДИ

Ўзбекистон ССР Алоқа министрлигининг «Союзпечать» бошқармаси.

Диссертация ёқлайдилар

1964 йил 21 декабрь кундуз соат 2 да, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси химия-технология ва биология фанлари бўлимининг биология фанлари бўйича бирлашган илмий совети мажлисида (Гоголь кўчаси, 70-уй, Фанлар академиясининг кичик конференц-зали)

А. К. Мирахмедов — биология фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун: «Со 60 гамма-нури ва иссиқ нейтронларнинг каламуш уруғдонига таъсирини текшириш» деган темада.

1964 йил 23 декабрь кундуз соат 2 да, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси химия-технология ва биология фанлари бўлимининг химия фанлари бўйича бирлашган илмий совети мажлисида (Куйбишев кўчаси, 14-уй, химия институтлари кутубхонаси)

Н. К. Юсупова — химия фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун: «Гидроксам кислоталарнинг полярографик хусусиятини текшириш» деган темада.

1964 йил 23 декабрь кундуз соат 3 да, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ижтимоий фанлар бўлимининг экономика бўйича бирлашган илмий совети мажлисида (Гоголь кўчаси, 70-уй).

Г. Нобатов — иқтисод фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун: «Туркманистон ССР Мурғоб водийси совхозларида қоракўлчилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш йўллари» деган темада.

Диссертациялар билан Фанлар академияси кутубхонасида танишиш мумкин (А. Тўқаев кўчаси, 1-уй).

Кулги ишқивозлари диққатига!

Ойда икки марта чиқадиган қадрдон журналингиз «Муштум»га ёзилишни унутманг, вақт қисталанг бўлиб қолди.

Янги йилдан бошлаб журналда ичак узди ҳикоя, расм, шеър, латифа, лоф ва «бир қайнови ичида гаплар» кўплаб босилади.

Обуна баҳоси: бир йилга — 3 сўм 60 тийин, олти ойга — 1 сўм 80 тийин, уч ойга — 90 тийин.

Обуна «Союзпечать»нинг барча тармоқларида, шаҳар, район, қишлоқ ва посёлка алоқа бўлимларида чекланмаган ҳолда қабул қилинмоқда.

БИРЛАШГАН НАШРИЁТГА

ўзбекча линотипчилар, плоский машина печатниклари ва печатник ёрдамчилари, шоферлар, электромонтерлар

КЕРАК

Тошкент шаҳар, «Правда Востока» кўчаси, 26-уйда кадрлар бўлимига учрашилсин.

3-Виборг кўчаси, 24-уйда турувчи **Тошмамат Қаршиев**нинг шу уйда турувчи Минуруй Қаршиевадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Фрунзе район халқ судида кўрилади.

Муқимий кўчаси, 95-уй, 45-квартирада турувчи **Мария Вульфовна Сидиропулу**нинг шу уйда турувчи Яннис Феофилос Сидиропулосдан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Чилонзор район халқ судида кўрилади.

ҚИЛМИШ—ҚИДИРМИШ

Н. ТАРИАНОВ.

(ПОВЕСТЬ)

<> <>

Ов ўлжалари билан безатилган хонада меҳмонларни яна бошқа бир киши, Плахинга таниш бўлган разведкачи кутиб олди. Унинг лақаби Брилье эди. У шайтон кулги қилиб, жосуснинг қўлини қаттиқ қисди. Пайл қаёққадир чиқиб кетди. Брилье Плахинни муъжазгина ошхонага олиб кирди. Ошхонанинг эшиги тўқ жигарранг деворларга катта-катта рамкаларга солинган натюрмортлар осилган. Ошхонанинг деразаси ёнида Плахиннинг Лондондаги яна бир таниши — Смаж турарди. Плахин яхши билган бу киши (инглиз разведкачиси) рус тилида яхши гапирарди.

Улар кўришиб турганда Пайл кириб келди. Улар ҳали дастурхон ёзилмаган стол ёнига ўтиришди. Смаж ҳамон у ёқ-бу ёққа жовдираётган Плахинга илиқ гап айтган бўлди. Кейин унинг фаолияти ҳақидаги гапларга ўтди.

— Сиз юборган материаллар асосан муҳим, қизиқарли. Лекин уларнинг қиммати бир хил эмас. Сиз томондан тузилган мудофаа ракета қуроллари ҳақидаги маълумотнинг сира аҳамияти йўқ. Негаки улар энди эскириб қолди. Бундан ташқари, бу қуроллар мамлакатингиздан ташқарида ҳам маълум. Бизнинг учун сиз суратга олган илмий техника материаллари фотографияси жуда қимматли. Бу ишни давом эттириш ва кенгайтириш керак. Шуни ёдда тутингки, биз сиздан асосан ҳисоботлар, докладлар, программалар, планлар каби ҳужжатларнинг фотонусхаларини олмоқчимиз.

— Сиз ишингизни яхши йўлга қўйдингиз, энди унинг кўламини янада кенгайтириш ҳақида ўйлаш керак. Илмий-техника комитети материалларининг суратини бундан кейин ҳам олаверишингиз керак. Лекин шундай бўлса ҳам сиз асосан қуролли кучларга асосий эътибор беришингиз керак. Сиз шу йиллар ичида муҳим лавозимларга кўтарилган эски танишларингиз билан алоқангизни яхшилашингиз керак.

— Бекор турганимиз йўқ, — деб мамнунлик билан жавоб берди жосус.

— Қидиришни давом эттиринг. Ракета саноати институтларида бирор танишингиз борми?

— Ҳозирча ҳеч ким йўқ. Жосусга шу тариқа анча-мунча йўл-йўриқ берилди, сўнгра Смаж ўрнидан турди.

— Сиз баъзи кишилар билан танишиб олишингиз керак, — деди у.

Пайл хонадан чиқиб, бир зумдан кейин яна икки киши билан қайтиб кирди. Улардан бири ўрта бўйли, миқтидан келган эгнида қиммат баҳо костюм. Подполковник погонини тақҳан новча америкалик ҳамроҳига қилаётган муомаласига қараганда у катта амалдорга ўхшарди. Танишинг жаноб Плахин, булар америкалик дўстларимиз, — деди Смаж.

Ўрта бўйли киши Плахинга қўлини узатар экан, нимадир ғулдираб қўйди. Плахин унинг исмини эшитолмади. Қотмадан келган киши «Петерсон», деб ўзини таништирди.

— Сиз билан танишганимиздан жуда хурсандмиз, мистер Плахин, — деб гап бошлади ўрта бўйли киши инглиз тилида. Подполковник унинг сўзларини рус тилига анча равон таржима қилиб бериб турди. — Бизнинг британиялик ҳамкасбларимиз билан жуда яхши ҳамкорлик қилаётганлигингиздан хабаримиз бор, биз ҳам сиз билан мустаҳкам алоқа ўрнатмоқчимиз.

— Ҳеч қаршилик йўқ, — деди жосус. — Мен ҳатто бир вақтлар Москвадаги кишиларингиз билан алоқа ўрнатмоқчи бўлган эдим. Лекин бундан ҳеч нарса чиқмади.

— Ҳа, ҳа, эсимизда бор, шундай бўлган эди... Москвадаги америкаликлар клубида бизнинг кишиларимиздан бериб юборган хатингизни олиб, жуда ҳайрон қолдик, кўзларимизга ишонгимиз келмади...

Жосус ўзига бино қўйиб жим турарди. Лекин у гапнинг пўсткалласига ўтишга ошиқар эди. Ўрта бўйли кишининг башарасига тикилар экан, ичида, қанча беришаркин, менга қанча ҳақ тўлайсиз, сўм биланми, доллар биланми, деб ўйларди. Ўрта бўйли киши унинг ниятини тушунди шекилли, очиқ гапни айтиб қўя қолди.

Москвадаги ишингиз тамом бўлгандан кейин сизга америка фуқароси бўлишни, ҳарбий муассасада рус қуролли кучлари бўйича маслаҳатчи бўлиб ишлашни таклиф қилмоқчимиз. Сиз учун алоҳида маош белгиланади — ойига 2000 доллар оласиз. Москвада олиб борган ишингиз учун 1000 доллар ва 1000 сўм, янги пул билан албатта, тўланади.

— Москвадан кетишимга қачон рухсат берасизлар?

— Биз сизнинг ҳамма имкониятларингиздан фойдаланиб қолишни хоҳлаймиз, буни ўзингиз тушунасиз, албатта. Афтидан, сизга ҳамма ишонади, сизга ҳеч ким шубҳа билан қарамайди, ўзингиз ҳам яхшигина лавозимда ишлайсиз. Бизни керакли маълумотлар билан таъминлаб туриш учун ҳамма имкониятларингиз бор.

Инглизлар чурқ этмай ўтиришарди. Улар кўз ўнгларида бўлаётган олди-сотдидан таъблари хира бўлган бўлса ҳам, аммо сездиришмасди. Улар ўз жосусларидан ажралмоқчи эмаслар, албатта. Сикрет интеллигенс сервис раҳбарлари ҳам уларга, Плахиннинг америкаликлар билан бирга ишлашига рози бўлаверинг. Лекин америкаликлар уни СИС дан олиб қўйишларига йўл қўйманглар, деб кўрсатма беришган эди. Ҳаммалари ўринларидан туришди. Хизматкор уйга баланд столчани ғилдиратиб келди. Стол устига турли хил ичимликлари бўлган катта-кичик шишалар қўйилган. Коктейл унчалик кайф бермади. Шунинг учун ҳам русчасига овқатланишди. Коньяк, жин, виски, ароқ ичишди. Келгуси учрашув ҳақида келишиб олгач, инглизлар иложимиз қанча, лекин бизга ҳам ишларинг тушиб қолар, дегандек қилиб чиқиб кетишди.

Америкаликлар Плахинни қандайдир бир тунги «клуб»га олиб кетишди. Алоҳида кабинетда роса ичишди. Сўнгра тўладан келган, қипяланғоч бир аёл стол устига чиқиб ўйнай кетди. Ўтириш фоҳишабозлик билан тугади. Кечаси соат иккида америкаликлар Плахинни Распай бульваридаги «Лютеция» меҳмонхонасига олиб келиб қўйишди.

Икки ҳафтадан кўпроқ вақт ичида Плахин америкаликлар билан уч марта, инглизлар билан икки марта учрашди. Алоқа техникасини машқ қилишди. Плахин радиоприёмникка уланган ва Морзенинг сигналларини рақамларга айлантирадиган қўшимча асбобни ишлатишни ўрганарди. Америкаликлар бу асбобни Плахинга Москвага боргандан кейин топширишни ваъда қилдилар. Чунки, уни ўзи билан бирга олиб юриш хавфли эди. Энди шифрланган хабарни махсус асбоб ёрдамида эфирга тезроқ берадиган бир томонлама передатчикни ўрганишга киришди. Бу асбоб бир бет хабарни бир ярим секунд ичидаёқ етказарди. Плахин яширин алоқа қилиш қоидаларини ўрганди.

Инглизлар ҳам, америкаликлар ҳам сўнгги учрашувни расмий ишларга бағишладилар. Жосус ўз хўжайинлари олдида янги мажбуриятлар олганлиги ҳақидаги ҳужжатга имзо қўйиб берди. Бир хонада инглиз полковниги, иккинчи хонада америка полковниги кийимини кийиб кўрди. Шу кийимларда суратга тушди. (Бу кийимларни ўлганда киясан, — деб қўйди ичида Петерсон).

ҒАЛАТИ ЧАЙҚОВ

Полковник Борисовни ҳузурига чақирган генералнинг кайфияти унча яхши эмас эди. У анча нохуш кўринарди. Ҳозиргина креслога таклиф қилиб ўтиргизган полковникнинг ёнидан у ёқ-бу ёққа юриб, бундай дерди:

— Плахин эски [illegible] вал бўйича, уз[illegible] ди. У ҳозир бе[illegible] олди. Қўлланма [illegible] фурт-на-Майнд[illegible] берилмоқда. Ш[illegible] лар билан ҳа[illegible] тилган, аниқр[illegible] ўрнатилган де[illegible] Хуллас, сиз в[illegible] нгиз жосуслар[illegible] ғарами ичидан [illegible] Топа оласизми [illegible] генерал.

— Топамиз, [illegible] берди Борисов [illegible]

— Майор Кр[illegible] бўлади. Уотсон [illegible] сизлар. Группа [illegible] менга кўрсатиб [illegible] дан ҳам бир [illegible] ишларга улар [illegible] зарурат чиқма[illegible] ни хабардор қ[illegible]

Эртасига — [illegible] фидаги катта [illegible] «Москвич» ма[illegible] Бу машина «М[illegible] биридан неча [illegible] пассажирини [illegible] ларининг полн[illegible] Борисовни дар[illegible] Бошида эски [illegible] ядиган эски бр[illegible] Шундай пайтла[illegible] Майор Кривонос[illegible] ган эди.

(ДАВОМИ БОР).

Боши газетанинг 28, 29 ноябрь, 1, 2, 4, 5 ва 8 декабрь сонларида.

Редактор **М. ҚОРИЕВ.**

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

ИНДЕКС — 64543.
Р. 02530. Н. Б. 286.